

BODRUM DEĞİRMENBURNU TARİHİ YEL DEĞİRMENLERİ VE YAKIN ÇEVRESİ FİKİR PROJESİ YARIŞMASI

TMMOB MİMARLAR ODASI
BODRUM TEMSİLCİLİĞİ

İçindekiler

1	Önsöz: Başkan'dan	4
2	Önsöz: Jüri'den	5
3	Yarışmanın Yeri, Konusu ve Amacı	8
3.1	Yarışmanın Yeri	8
3.2	Yarışmanın Konusu ve Amacı	9
4	Yarışmanın Türü ve Şekli	9
5	İdarenin İletişim Bilgileri	9
6	Yarışmaya Katılım Koşulları	11
7	Jüri Üyeleri ve Raportörlerin İsim ve Unvanları	13
8	Yarışma Alanı Hakkında Bilgiler	15
8.1	Coğrafi Özellikler, Jeolojik ve Topoğrafik Yapı:	15
8.2	Tarihsel Katmanlar:	16
8.3	Etkileşim Alanları:	17
8.4	Geleneksel Üretim Yapıları: Yel Değirmenleri	30
9	Yarışma Alanının Sorunları	31
9.1	Fiziksel Bozulma ve Metrukiyet:	31
9.2	Koruma ve Yönetim Eksikliği:	31
9.3	Parçalı ve Özel Mülkiyet Yapısı:	32
9.4	Kurumsal Yetki ve Uygulama Sınırları:	32
9.5	Kamusal Mekân Sorunları:	32
9.6	Ulaşım ve Erişilebilirlik Problemleri:	32
9.7	Zayıf Kentsel Entegrasyon:	32
10	Yarışmacılardan Beklenen Çözüm Önerileri	34
10.1	Yel Değirmenlerinin Korunması:	34
10.2	Odak Alan Kentsel Tasarım Fikir Projesi	34
10.3	Mülkiyet Yapısına Duyarlı Tasarım ve Yönetim Modeli:	34
10.4	Etkileşim Alanı Önerileri:	36
10.5	Kamusal Alan ve Peyzaj Stratejisi:	36
10.6	Turizm Baskısını Yöneten Mekânsal ve Yönetimsel Araçlar:	36
11	Yarışmacılara Verilecek Bilgi ve Belgeler	36
12	Yarışmacılardan İstenenler	39
12.1	Kabuller	39
12.2	Yarışmacılardan İstenen İçerik	39
12.2.1	Kavramsal Anlatımlar	39
12.2.2	1/2000 Ölçekli Plan	40
12.2.3	1/500 Ölçekli Çizimler	40

12.2.4	1/200 Ölçekli Çizimler	40
12.2.5	Serbest Ölçekli Ayrıntı Çizimleri	40
12.2.6	Projeyi Açıklayıcı Görseller	40
12.2.7	Projeyi Açıklayıcı Metinler	40
12.3	Projelerin Çizim ve Sunuş Biçimi	40
13	Soru Sorma Esasları	41
14	Yer Görme Zorunluluğu	41
15	Yarışmacıların Uymakla Zorunlu Olduğu Esaslar	41
16	Kimlik Zarfı	42
17	Yarışma Takvimi	42
18	Projelerin Teslim Şartları	44
19	Sergi & Kolokyum Yeri ve Zamanı	44
20	Projelerin Geri Verilme Esasları	44
21	Yarışma Sonuçlarının İlanı	45
22	Ödüller ve Ödeme Şekli	45
23	Anlaşmazlıkların Çözümü	45
24	Uygulama Esasları	46

1., 10., 12., 14., 33., 38., 43., 47. sayfalardaki fotoğraflar: Mert USLU Arşivi

01

Önsöz: Başkan'dan

Bugün dünyanın en önemli çekim merkezlerinden biri olan Bodrum, yalnızca bir coğrafya değil; yüzyılların biriktirdiği kültürün, emeğin ve yaşamın iç içe geçtiği eşsiz bir hikâyeyi içinde barındıran kadim bir kenttir.

Ege'nin ışığıyla aydınlanan bu kadim yarımada; beyaz evleri, mavinin en derin tonlarını taşıyan denizi, antik çağlardan bugüne uzanan mirası ve insanıyla birlikte yaşayan bir bellektir.

Bu belleğin önemli simgelerinden biri de Değirmenburnu'nda yükselen tarihi yel değirmenleridir.

Bir zamanlar Bodrum'un gündelik yaşamının parçası olan, rüzgârla dönen kanatlarıyla üretimin ve emeğin sembolü haline gelen bu yapılar; bugün yalnızca geçmişin tanıkları değil, aynı zamanda geleceğe uzanan ilham kaynağıdır.

Bir mimar olarak, mekânların yalnızca taş ve topraktan ibaret olmadığını; onların bir kentin hafızasını, kültürünü ve ruhunu taşıdığını biliyorum. Bir Bodrumlu olarak bu toprakların tarihine, doğasına ve değerlerine duyduğumuz sorumluluğu derinden hissediyorum.

Bugün Bodrum Belediye Başkanı olarak üstlendiğim görev bu iki duyguyu aynı noktada buluşturuyor: Geçmişin mirasını koruyarak, geleceğin Bodrum'unu birlikte tasarlamak.

Değirmenburnu'ndaki tarihi yel değirmenleri ve çevresinin yeniden kültür ve turizm yaşamına kazandırılması amacıyla açtığımız bu ulusal fikir projesi yarışması; yalnızca bir tasarım arayışı değil, aynı zamanda ortak bir vizyon çağrısıdır. Bu yarışma ile amacımız; Bodrum'un doğasına saygılı, tarihine duyarlı ve çağdaş mimarlığın yaratıcı gücünü yansıtan fikirleri bir araya getirmek; geçmişin mirasını geleceğin kamusal yaşamıyla buluşturacak yeni bir ufuk açmaktır.

Genç bir yerel yönetici ve mimar olarak inanıyorum ki; kentler, en güzel fikirlerin özgürce yarıştığı ve ortak aklın buluştuğu ortamlarda gelişir. Bu nedenle Türkiye'nin dört bir yanındaki mimarları, şehir plancılarını ve tasarımcıları Bodrum'un rüzgârına kulak vermeye davet ediyoruz. Rüzgârın yüzyıllardır değirmen kanatlarını döndürdüğü bu tepelerde, bugün yeni fikirlerin, yeni hayallerin ve yeni tasarımların yükselmesini diliyoruz.

Çünkü Bodrum'un hikâyesi yalnızca geçmişten ibaret değildir. O hikâye, her yeni fikirle, her yeni tasarımla ve her yeni kuşakla yeniden yazılmaktadır.

Bu yarışmanın düzenlenmesine verdikleri destek ve katkılardan dolayı Mimarlar Odası Bodrum Temsilciliği'ne; ve bu yarışmaya fikirleri ve emekleri ile katkı sunacak tüm meslektaşlarıma şimdiden teşekkür ediyor, ortaya çıkacak projelerin Bodrum'un kültürüne, doğasına ve geleceğine değer katacağına yürekten inanıyorum.

Sevgi ve saygılarımla,

Mimar

Tamer MANDALİNCİ

Bodrum Belediye Başkanı

02

Önsöz: Jüri'den

Bodrum Eskiçeşme Mahallesi'nde Değirmenburnu üzerinde konumlanan yel değirmenleri, Bodrum'un rüzgârla kurduğu kadim ilişkinin mekânda billurlaştığı odaklardan biridir. Yüzyıllar boyunca Bodrum ve Gümbet koylarına hâkim bu tepe, rüzgârı yalnızca bir doğa olayı değil; üretimi, yaşamı ve sürekliliği mümkün kılan bir ortak olarak kentin hafızasına kaydetmiştir. 18. yüzyıldan itibaren yarımadanın bereketini sofralara taşıyan, çarkları 1970'li yıllara kadar dönmeye devam eden yel değirmenleri; mimari birer yapı olmanın ötesinde, Bodrum'un emeğinin, direncinin ve yalın estetiğinin sessiz tanıklarıdır.

Bu hâkim topoğrafik eşikte yer alan değirmenler, Bodrum silüetinin en kalıcı simgelerinden birini oluşturur. Kentin pek çok noktasından algılanabilen bu yapı grubu, Bodrum ve Gümbet koyları arasında bir görsel eşik, bir yön bulma noktası ve bir hafıza mekânıdır. Değirmenlerin silüet etkisi, yalnızca görsel bir nitelik değil; kentin tarihsel katmanlarını bugüne bağlayan süreklilik duygusunun mekânsal ifadesidir. Bugün bu tepede durduğumuzda, bir yanda Halikarnas'ın köklü mirası, diğer yanda modern Bodrum'un hareketli ritmi aynı anda hissedilir. Ne var ki zamanın ve doğanın yıpratıcı etkisi, bu anıtsal yapıları bakımsız, terk edilmiş ve kırılgan birer kalıntıya dönüştürmüştür.

Değirmenburnu, zamanın doğrusal akışının askıya alındığı; geçmişin hâlâ soluk alıp verdiği, bugünün ise henüz tüm ağırlığıyla yerleşmediği bir ara mekândır. Bu alanın asıl değeri, tam da bu hâlden, yani yerin ruhundan beslenir. Yarışmanın temel amacı, yel değirmenlerini kentsel yaşamın kenarına itilmiş birer manzara nesnesi olarak ele almak yerine; yerin ruhuna saygılı, sessizliğiyle anlam üreten ve Bodrum'un kültürel belleğiyle yeniden ilişki kuran çağdaş bir kentsel odak olarak yorumlamaktır.

Bu bağlamda, alan kamusalılık, erişilebilirlik ilkeleriyle birlikte ele alınmalı; farklı kullanıcıların deneyimine açık, ancak kontrolsüz turizm ve hızlı tüketime direnebilen bir kamusal mekân olarak kurgulanmalıdır. Değirmenburnu yel değirmenleri; zaman zaman kalabalıklaşabilen gösterileri ya da yoğun programları, alanın taşıma kapasitesini gözetken bir ziyaretçi yönetim anlayışı ile doğru yönlendiren, dinginliği, yalınlığı ve anlam derinliğiyle değer kazanan bir kültürel peyzaj olarak kalmalıdır.

Yel değirmenlerini çevreleyen alanın ele alınışında peyzaj ekolojisi, doğal ve topoğrafik sistemler temel belirleyiciler olarak değerlendirilmelidir. Rüzgâr rejimi, eğimler, bitki örtüsü, doğal eşikler ve görüş aksları; tasarım kararlarını yönlendiren teknik girdiler olduğu kadar, yerin ruhunu besleyen mekânsal bileşenlerdir. Bu nedenle önerilecek müdahalelerin doğayla uyumluluğu ve geri döndürülebilirliği araştırılmalı ve göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu bağlamda jüri geliştirilecek kentsel tasarım önerilerinin, alan yönetim planı anlayışıyla düşünülmesini, alanın uzun vadeli korunması, kullanımı ve sürekliliğiyle ilişki kurmasını önemsemektedir. Mekânsal fikirlerin, kısa vadeli çözümler yerine zamana yayılan bir perspektif sunması; alanın geleceğini aşındırmayan, aksine güçlendiren bir yaklaşım geliştirmesi beklenmektedir. Aynı şekilde, alanın sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak işletme ve kullanım önerilerinin; kamusal faydayı önceleyen, düşük yoğunluklu ve yerin değerlerini tüketmeyen bir çerçevede ele alınması esastır.

Bu yarışma, salt bir mimari onarım ya da fiziksel bir düzenleme arayışının ötesinde; Değirmenburnu'nun kendiliğinden oluşmuş bu zamansızlık hâlini anlama, koruma ve kentsel peyzajı çağdaş bir bakışla yeniden yorumlama çağrısıdır. Katılımcılardan beklentimiz; rüzgârın yönünü yeniden tasarıma, tasarımın gücünü ise tarihin derinliğine çeviren; yerin ruhuna kulak veren, müdahalesini ölçülü ama anlamlı biçimde kuran nitelikli kentsel tasarım önerileri geliştirmeleridir. Bunu yapabilmenin yolu, alanın 'hikayesini' öğrenip anlamaktan geçer. Şartname hazırlığı sürecinde, Bodrum'un kültürel birikimine ilişkin bilgi ve belgelerini büyük bir cömertlikle paylaşarak bizlere bu yolu gösteren Mehmet Çilsal, Mehmet Çuhadar, Ali Şengün ve Ali Varvil'e değerli katkıları için teşekkür ederiz. Paylaştıkları bilgi ve deneyimler, çalışmanın içerik ve bağlam açısından zenginleşmesine önemli katkı sağlamıştır.

Tüm yarışmacılara başarılar diler, değerli çalışmaları için şimdiden teşekkür ederiz.

Yarışma Jürisi

03

Yarışmanın Yeri, Konusu ve Amacı

3.1 Yarışmanın Yeri

“Bodrum Değirmenburnu Tarihi Yel Değirmenleri ve Yakın Çevresi Fikir Projesi Yarışması” alanı, Muğla İli, Bodrum İlçesi, Eskiçeşme Mahallesi içinde, şartname eklerinde (Ek_1/1.5) tariflenen, tarihi yel değirmenlerini içeren, Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı ve plan notlarında KTA 7 olarak tanımlanan alanı ve yakın çevresini kapsayan bölgedir.

3.2 Yarışmanın Konusu ve Amacı

Yarışmanın konusu, Bodrum Değirmenburnu'nda tarihi yel değirmenlerini içeren ve simgesel değeri son derece yüksek bu kültürel peyzaj alanını yakın çevresi ile koruma öncelikli bir anlayışla ele alan; alanın peyzaj, silüet ve kamusal kullanım potansiyellerini bütüncül biçimde gözeten, nitelikli bir kentsel kamusal mekâna ilişkin fikir projelerinin geliştirilmesidir. Bu doğrultuda katılımcılardan; yerin ruhunu gözeten, yenilikçi ve gerçekçi tasarım yaklaşımlarıyla kültürel peyzaja çağdaş bir yorum kazandıran, kamusal faydayı önceleyen ve kentsel yaşama nitelikli katkı sunan kentsel tasarım fikirleri üretmeleri beklenmektedir. Yarışma süreci ile vizyoner, yenilikçi, özgün, işlevsel, ekonomik, gerçekçi ve nitelikli tasarım yaklaşımlarının ve fikirlerin öne çıkarılması, ilgili müelliflerin saptanması; bu sayede güzel sanatların teşviki, ilgili mesleklerin ve yan disiplinlerin gelişmesi, etik değerlerin yerleşmesi, ekiplerin ulusal/uluslararası rekabet gücü kazanmalarına uygun ortamın sağlanması hedeflenmektedir.

04

Yarışmanın Türü ve Şekli

Mimarlar Odası Bodrum Temsilciliği'nin desteği ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 23. ve 53. Maddelerine dayanılarak hazırlanmış olan Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği doğrultusunda açılan yarışma; serbest, ulusal, tek aşamalı fikir yarışmasıdır.

05

İdarenin İletişim Bilgileri

Yarışmayı Açan Kurum:	Bodrum Belediyesi
Adres:	Müskebi Hizmet Binası Ortakent Müskebi Mah., Cumhuriyet Cad., No:110/A Bodrum, MUĞLA
Telefon:	444 00 48/1315 (dahili)
E-posta:	yarismabodrum@gmail.com
Web adresi:	www.bodrum.bel.tr/yarisma/yeldegirmenleri

06

Yarışmaya Katılım Koşulları

Yarışmaya katılacakların aşağıdaki koşulları yerine getirmesi zorunludur. Ekip olarak katılanların her birinin koşulların tamamına uymaları zorunludur. Ekip olarak katılanların İdareyle ilişkilerin yürütülmesiyle sınırlı olmak üzere bir kişiyi ekip temsilcisi olarak belirtmesi gerekir. Yarışmaya ekip olarak katılan ortakların her biri İdare'ye karşı müştereken ve müteselsilen sorumludurlar.

Yarışmaya katılacaklarda aranacak koşullar şunlardır:

- TMMOB Şehir Plancıları Odası'na kayıtlı şehir plancısı, TMMOB Mimarlar Odası'na kayıtlı mimar veya TMMOB Peyzaj Mimarları Odası'na kayıtlı peyzaj mimarı olmak, *
- Meslekten men cezasısı durumunda olmamak,
- Jüri üyelerini ve raportörleri belirleyenler ve atayanlar arasında olmamak,
- Jüri üyeleri (danışman, asli, yedek) ve raportörlerle, bunların 1. dereceden akrabaları, ortakları, yardımcıları ve çalışanları arasında olmamak,
- Jüri çalışmalarının herhangi bir bölümüne katılmamak,
- Şartname alıp isim ve adreslerini yarışma raportörlüğüne kaydettirmek (ekipteki bir üyenin bu şartı yerine getirmesi yeterlidir),
- Yarışmayı açan İdare'de, yarışma ile ilgili her türlü işlemleri hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve onaylamakla görevli olmamak,
- Yarışmayı açan İdare adına hareket eden danışmanlar ile bunların çalışanları arasında olmamak,
- 4734 ve 4735 sayılı kanunlar ile diğer kanunlardaki hükümler ve yönetmelikler gereğince geçici ve sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olmamak.

* Ekibin (danışmanlar ve yardımcılar hariç) tüm üyeleri, TMMOB Şehir Plancıları Odası'na kayıtlı şehir plancısı, TMMOB Mimarlar Odası'na kayıtlı mimar veya TMMOB Peyzaj Mimarları Odası'na kayıtlı peyzaj mimarı olmalıdır. Ekipte bu disiplinlerin birlikte bulunma zorunluluğu yoktur. Bununla birlikte jüri, yarışmanın konusu gereği disiplinler arası iş birliğini önermektedir. İdare, yarışma sonrasında seçilecek proje müelliflerinden biri ile uygulamaya yönelik çalışma yapmak istediğinde peyzaj mimarlığı, şehir planlama ve mimarlık disiplinlerinden oluşan bir ekip kurulmasını talep edebilir.

Yarışmaya katılmak isteyenler 1.000 TL (Bin Türk Lirası) karşılığında yarışmaya kayıt yaptıracaklardır.

Yarışma şartname bedeli "YEL DEĞİRMENLERİ" açıklaması ile İdare'ye ait banka hesabına, müelliflerden birinin ismi ile yatırılacaktır. Dekont, isim ve iletişim bilgileri raportörlük adresine e-posta yoluyla gönderilecektir.

IBAN: TR33 0001 0002 0234 2934 7650 10

T.C. Ziraat Bankası Bodrum Şubesi (Banka hesabı alıcı adı: "Bodrum Belediyesi")

Yarışmaya kayıt için son tarih yarışma takviminde projelerin teslimi olarak belirtilen gündür.

Bu şartlara uymayanlar yarışmaya katılmış olsalar da tasarımları yarışmaya katılmamış sayılır ve isimleri, yarışmaya kabul edilmeme gerekçeleriyle birlikte üyesi oldukları meslek odalarına bildirilir.

07

Jüri Üyeleri ve Raportörlerin İsim ve Unvanları

Danışman Jüri Üyeleri

Tamer MANDALİNCİ, Bodrum Belediye Başkanı
İbrahim AKKAYA, BODTO YK Üyesi
Doç. Dr. Devrim YÜCEL BESİM, Mimar, Tarihçi
Ömer Faruk DENGİZ, BODER YK Başkanı
Devrim ERBİL, Sanatçı
Gamze ESEDOĞLU, Bodrum Belediyesi Emlak ve İstimlak Müdürü
Güray KARABAĞLI, Yarışma Koordinatörü
Prof. Dr. Bekir ÖZER, Arkeolog, MSKÜ Öğretim Üyesi
Behnan Ç. TENGİLİMOĞLU, Bodrum Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü
Banu TOK, Bodrum Belediyesi KUDEB Şefi
Sungu TURMUŞ, Bodrum Belediyesi İmar Müdürü
Ali Rıza UYSAL, İnşaat Mühendisi
Taner USLU, Jeofizik Mühendisi

Asli Jüri Üyeleri

Evren BAŞBUĞ, Y. Mimar
Prof. Dr. Deniz DOKGÖZ, Mimar
Prof. Dr. Zeynep Ş. ENLİL, Şehir Plancısı (Jüri Başkanı)
Ahmet İĞDİRLİGİL, Y. Mimar
Hüseyin Sinan OMACAN, Y. Mimar
Aslı ÖZBAY, Y. Mimar
Münire SAĞAT, Peyzaj Mimarı

Yedek Jüri Üyeleri

Mert USLU, Mimar
Hamdi ERDOĞAN, Y. Mimar
Şerife TÜRK DERİN, Y. Mimar

Raportörler

Betül DEMİRCİOĞLU, Mimar
Figen HELİK, İç Mimar
Pembe ÜLGİN, Mimar

Raportör Yardımcıları

Sinan ÇİFTÇİ, Mimar
Neslihan KAYA BOSTAN, Mimar
Yasemin PUTGÜL, Mimar

08

Yarışma Alanı ve Çevresi Hakkında Bilgiler

Bodrum Yarımadası'nın kentsel morfolojisinde stratejik bir eşik olan Değirmenburnu Bölgesi; antik dönemden bugüne kentin "gözlem ve üretim" karakterini temsil eden bir nirengi noktasıdır. 15. yüzyıldan bu yana Bodrum Kalesi ile görsel bir diyalog kurarak kente "gözcülük yapan" ve günümüzde âtıl durumda bulunan 8 adet yel değirmeni¹, Bodrum'un tarihsel peyzajının ve silüetinin vazgeçilmez bir parçasıdır. 1970'li yılların başına kadar kentin üretim belleğine hizmet eden bu yapılar, bugün Bodrum'u deneyimleyenler için simgesel bir "karşılama noktası" niteliğindedir.

8.1 Coğrafi Özellikler, Jeolojik ve Topoğrafik Yapı:

Ege Bölgesi'nin güneybatısında yer alan Bodrum Yarımadası, kuzeyde Mandalya ve güneyde Gökova Körfezleri arasında stratejik bir eşik konumundadır. Topoğrafya, doğudan batıya doğru alçalan ancak iç kesimlerde yer yer sarp tepelerle bölünen bir karakter sergiler. Batı kısmında küçük koylar ve adalarla parçalı bir yapı sunan yarımada, güney ve doğu kesiminde Gökova Körfezi'ne dik inen kıyı hatlarıyla zıtlık teşkil eder.

Yarımadanın jeolojik temeli Paleozoyik yaşlı şist ve yoğun kireçtaşlarından oluşmaktadır. Bölgede hâkim olan andezit, dasit ve tuf yataklarından oluşan volkanik kayaç yapısı, kentin geleneksel mimarisindeki özgün taş dokusuna kaynaklık etmiştir. Kalkerli ve geçirimli arazi yapısı nedeniyle yağın yağmur suları hızla yer altına sızmakta; bu durum, düzenli bir akış rejimi yerine sadece kış yağışlarıyla beslenen mevsimsel derelerin oluşmasına yol açmaktadır. Sürekli akan bir akarsuyun bulunmaması, bölge tarihinde sarnıç mimarisinin gelişimini zorunlu kılan temel çevresel faktör olmuştur. Jeolojik yapı gereği bölgede heyelan riski düşüktür ve düzenli bir akış rejimi olmadığı için akarsu taşkınları gözlemlenmez.

Akdeniz ikliminin etkisiyle şekillenen bitki örtüsü, kıyı kesimlerinde her mevsim yeşil kalabilen maki türlerinden oluşur. Mersin, keçiboynuzu, kocayemiş, defne, taflan, yabani zeytin ve pırnal meşesi gibi sert yapraklı bitkiler kıyı florasını belirlerken, yarımadanın yüksek kesimlerinde çoğunluğu kızılçam olan orman alanları görülmektedir.

Yarımada genelinde hüküm süren iklimsel faktörler, kentsel morfolojinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Hâkim rüzgâr yönü olan Kuzeybatı (Meltem), özellikle yaz aylarında serinletici bir etki yaratarak kentsel hava sirkülasyonu için ana referans kaynağını oluşturur. Geleneksel sokak dokusunun ve yapı konumlanışlarının, bu rüzgârın kentsel mekân içine sızmasına olanak verecek şekilde topoğrafyaya eklemlendiği görülmektedir. Öte yandan, kış aylarında güneyden gelen şiddetli rüzgarlara karşı kıyı bandındaki dik kıyı yapıları ve topoğrafik eşikler doğal bir koruma sağlamaktadır.

¹ Değirmenburnu'nda güneybatı uçtaki en geniş çaplı yapı, tipik yel değirmenlerinden ayrılan ölçüsel ve mekânsal özellikleriyle, daha erken tarihli bir kıyı gözetleme/savunma kulesi (vigla/watchtower geleneğiyle ilişkili) olarak yorumlanabilir.

8.2 Tarihsel Katmanlar:

Prehistorik Dönem ve İlk Yerleşimler: Yarımada'daki en erken yerleşim izleri Geç Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı'na (Peynir Çiçeği Mağarası, Müsgebi) kadar uzanmaktadır. Mezarlık alanlarından gelen veriler MÖ 3. binde yarımada üzerinde çok sayıda Tunç Çağı yerleşimi olduğuna işaret etmektedir. Küçük ölçekli bu yerleşimler kıyı düzlükleri ve gerisindeki yamaçlar üzerinde konumlanmıştır. Yarımada'nın deniz rotaları üzerindeki stratejik konumu kesintisiz bir hareketliliğe işaret eder. Bölgenin uluslararası bir ticaret merkezi haline gelmesi Geç Tunç Çağı'nda (M.Ö. 1550-1025) gerçekleşmiştir. Bu dönemde Müsgebi'deki Miken etkili oda mezarlar ve bugün Bodrum Kalesi'nin bulunduğu Zephyron yarımadasında açığa çıkarılan Geç Miken seramikleri (Linear B yazıtlarıyla ilişkili), Halikarnas'ın Doğu Akdeniz ticaret ağındaki köklü gücünü kanıtlamaktadır.

Leleg Yerleşimleri ve Yerel Mimari: M.Ö. 12. Yüzyıl içerisinde yarımada genelinde sekiz ana kent kuran Lelegler, bölgenin en özgün arkeolojik katmanını oluşturur. Kuru duvar tekniğiyle inşa edilen surlar, gözetleme kuleleri ve dairesel planlı oda-tümülüs mezarlar, platform mezarlar, dörtgen, apsidal, oval ve yuvarlak planlı kırsal yapı birimleri, bugün hala yarımada'nın tepelerinde izlenebilen yerel mimari genetiği temsil eder. Leleg kültürünün kalıntıları bölge insan topluluklarının doğayla kurduğu uyumlu ilişkinin kanıtlarını sunar. Söz konusu kalıntılar sadece Leleg Yarımadası'nın değil tüm Akdeniz coğrafyasının en iyi korunmuş Erken Demir Çağı ve Arkaik Dönem kalıntılarıdır.

Hekatomnidler ve Halikarnas'ın İnşası: M.Ö. 4. yüzyılda Karia Satrabi Hekatomnos'un ölümü sonrası oğlu Maussollos, başkenti Mylasa'dan kıyıdaki Halikarnas'a taşımıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen "Synoikismos" (birleştirme) politikasıyla altı Leleg kenti boşaltılarak halk burada toplanmıştır. Kent; anıtsal surlar, tiyatro ve dünyanın yedi harikasından biri sayılan Mausolleion ile anıtsal bir başkent olarak yeniden inşa edilmiştir.

Roma ve Bizans Dönemi (Geç Antik Çağ): Roma yönetimine giren kent, M.Ö. 1. yüzyıldaki iç karışıklıklar sonrası İmparator Augustus döneminde yeniden gelişerek zenginleşmiştir. Hristiyanlığın resmi din olmasından sonra Halikarnas bir piskoposluk merkezi statüsü kazanmış ve Aphrodisias Metropolitliği'ne bağlanmıştır.

Orta Çağ ve Bodrum Kalesi: 15. yüzyılın başında (1402), St. Jean Şövalyeleri antik Zephyra yarımadası (eski Maussollos sarayının olduğu yer) üzerinde Bodrum Kalesi'ni inşa etmeye başlamıştır. Kalenin inşasında, o dönem yıkılmış olan Mausolleion'un mermerleri ve mimari parçaları devşirme malzeme olarak kullanılmıştır.

Türk Hakimiyeti ve Osmanlı Dönemi: 11. yüzyılda Çaka Bey ile başlayan Türk etkisi, 13. yüzyıl sonunda Menteşe Beyliği ile kalıcı hale gelmiştir. 1522 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın Rodos fethi sonrası Bodrum Kalesi ve çevresi Osmanlı yönetimine geçmiştir. 18. yüzyılda kurulan Osmanlı Tersanesi, kentin denizci kimliğini pekiştirmiş; organik sokak dokusu, sarnıçlar ve beyaz boyalı evler bu süreçte kentsel karakterin ana bileşeni olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi: 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Bodrum, sadece deniziyle değil, toprağıyla da yaşayan, kendi içine kapalı, üretken bir süngerici kasabası niteliği taşımaktaydı. Bu dönemde kentin ticari hayatı, tütün ve ardından gelen narenciye üretimiyle şekillenmiş; bu verimli toprakların ürünleri deniz yoluyla başta İstanbul olmak üzere uzak limanlara taşınmıştır. Deniz kıyısındaki hareketliliğin yanı sıra, Garova ve Kızılağaç gibi iç kesimlerdeki dokuma ve halıcılık kültürü, kentin zanaat temelli ekonomik damarlarını oluşturmuştur.

Kırsal ve ticari canlılığın en somut simgelerinden biri, Değirmenburnu tepesinde yükselen yel değirmenleridir. 19. yüzyıldan bu yana Bodrum silüetini tanımlayan bu yapılar, sadece görsel bir

referans değil, kentin kolektif hafızasının merkezidir. Bodrumluların kendi ürettikleri buğdayları eşek ve develerle tepelere taşıyıp, evlerindeki ekmek için gerekli unlarını bu değirmenlerden almaları, kentin emeğe dayalı geçmişi en canlı anısını oluşturur.

Bodrum'un doğal ve üretim odaklı zenginliğinin tarihsel seyri, 1925 yılında Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın (Halikarnas Balıkcısı) buraya sürgün edilmesiyle birlikte önemli bir kırılma yaşamıştır. Cevat Şakir'in bölgenin antik tarihine, doğasına ve deniz kültürüne duyduğu derin ilgi Azra Erhat ve Sabahattin Eyüboğlu gibi aydınlarla birlikte geliştirdiği Mavi Yolculuk konsepti Bodrum'un zaman içinde entelektüel ve kültürel bir çekim merkezi olarak tanınmasına katkı sağlamıştır.

1970'li yıllardan itibaren hız kazanan bu süreç, Bodrum'u önemli bir kültür turizmi odağı haline getirirken; "beyaz evler" estetiğiyle şekillenen yerel mimari kimliğin korunmasına yönelik bilinçli yaklaşımları da beraberinde getirmiştir. Bodrum Kalesi'nin tam karşısında, Değirmenburnu tepesinde hâkim bir konumda yer alan tarihi yel değirmenleri ise 19. yüzyıldan bu yana kentin makroformu içinde güçlü bir görsel referans noktası oluşturarak Bodrum silüetini tanımlayan kentin kültürel belleğini, emeğe dayalı geçmişi mekânda görünür kılan en güçlü simgesel odaklardan biri olmuştur.

Ancak 1980 sonrası değişen turizm politikalarıyla birlikte Bodrum bu entelektüel ve kültürel birikimi geri plana iten aşırı turizm ve yoğun yapılaşma baskısına dayalı bir gelişme anlayışıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum Bodrum'un kültürel ve tarihsel birikimine dayanan özgün kimliği ve küresel değeri açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bodrum ve Gümbet limanlarına hâkim konumu nedeniyle önemli bir manzara noktası olan Değirmenler Tepesi de bu turizm baskısından payını almakta; özellikle yaz aylarında yoğun ziyaretçi akınına sahne olmaktadır.

Bodrum Ticaret Odası Turizm Komisyonu'ndan alınan sözlü bilgilere göre, 15 Haziran ile 30 Eylül arasında bölgeyi günde yaklaşık 4.000–5.000 kişi ziyaret etmektedir. Bu dönemde sahaya ortalama günde 4–5 otobüs, 18–20 minibüs ve çok sayıda özel aracın giriş yaptığı; buna bağlı olarak alanda trafik ve park baskısının belirgin biçimde arttığı ifade edilmektedir. Bu çerçevede "Bodrum Değirmenburnu Tarihi Yel Değirmenleri ve Yakın Çevresi Fikir Projesi Yarışması", Bodrum tarihi mirasının ve kültürel peyzajının önemli bileşenlerinden biri olan yel değirmenlerinin korunması ve nitelikli bir kamusal mekân anlayışıyla ele alınması yönünde bütüncül ve çağdaş yaklaşımlar geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

8.3 Etkileşim Alanları:

Değirmenburnu ve çevresi, Bodrum'un farklı tarihsel dönemlerine ve işlevlerine ait odakların kesiştiği çok katmanlı bir kültürel peyzaj içinde yer almaktadır. (Ek_1/1.6) Alanın doğusunda yer alan Salmakis–Bardakçı kesimi, antik Halikarnas'ın mitolojik ve kutsal peyzajına işaret eden kült alanları ve yerleşim izleriyle kentin erken dönem hafızasını temsil eder. Bu hattın devamında konumlanan Bodrum Kalesi ve kent merkezi, Ortaçağ savunma yapısından günümüze uzanan tarihsel sürekliliği, yoğun kamusal kullanım ve turizm hareketi ile Bodrum'un güncel kentsel odağını oluşturur. Yarışma alanının kuzeyinde yer alan Myndos Kapısı ve sur hattı ise kentin MÖ 4. yüzyılda oluşturulan savunma sistemine ait kalıntıları ve çevresinde gelişen nekropol alanlarıyla Halikarnas'ın batı yaklaşımını tanımlayan tarihsel bir eşik niteliği taşır. Bu yapı grubu, günümüzde yürütülen koruma ve kamusalallaştırma çalışmalarıyla birlikte kentsel ölçekte yeni bir kültürel koridorun parçası haline gelmiştir.

Bu odak alanlarla birlikte değerlendirildiğinde Değirmenburnu, antik kutsal alanlar, savunma yapıları, üretim peyzajları ve modern kent merkezi arasında görsel ve algısal süreklilik kuran bir geçiş alanı olarak okunabilir. Proje alanı Halikarnas'ın sur duvarları dışarısında doğal ve kültürel peyzajıyla kalmış ender alanlarından birini oluşturur. Çok yakınında, savunma sisteminin 'dipyrgon' planlı uç noktalarından biri oldukça iyi korunarak bugüne ulaşmıştır. Değirmenlerin bulunduğu alan, antik kentin savunma sistemi dışarısında kalan bölgesinin kültürel birikim ve sürekliliğinin araştırılabileceği bir rezerv alan olarak görülmelidir. Büyük İskender'in kenti kuşatma anına da tanıklık eden bölge, kentin savaş tarihi bakımından da oldukça önemlidir.

Gümbet Limanı

Gümbet Limanı günümüzde ağırlıklı olarak rekreasyon ve turizm amaçlı kullanılan bir kıyı alanı niteliğindedir. Koy içinde Muğla Büyükşehir Belediyesi'ne ait teknelerin bağlandığı bir iskele bulunmakta; kıyı boyunca turizm tesisleri ve otel yapıları yoğunlaşmaktadır. Bu gelişim, koyun doğal kıyı karakterinin önemli ölçüde kentsel ve turistik kullanımla dönüşmesine yol açmış, Değirmenburnu ve Haremtan yarımadasında korunmuş doğal peyzaj ile karşıtlık oluşturan bir kıyı kesimi meydana getirmiştir. Alan, yürürlükteki plan kapsamında ve üst ölçekli kararlarda KTA 8 (Kentsel Turizm Alanı) olarak işlenmiştir.

Yel değirmenlerinin batı yönünde, Bitez'e doğru açılan manzaranın etkileyici su lekesini oluşturan Gümbet limanı, kıyı silüeti ve arka plandaki tepe sıraları ile özellikle gün batımı saatlerinde popüler bir seyir alanına dönüşmektedir. Bu yön, Değirmenburnu'nun batı peyzaj algısını ve ufuk ilişkisini tanımlayan başlıca manzara bileşenlerinden biridir.

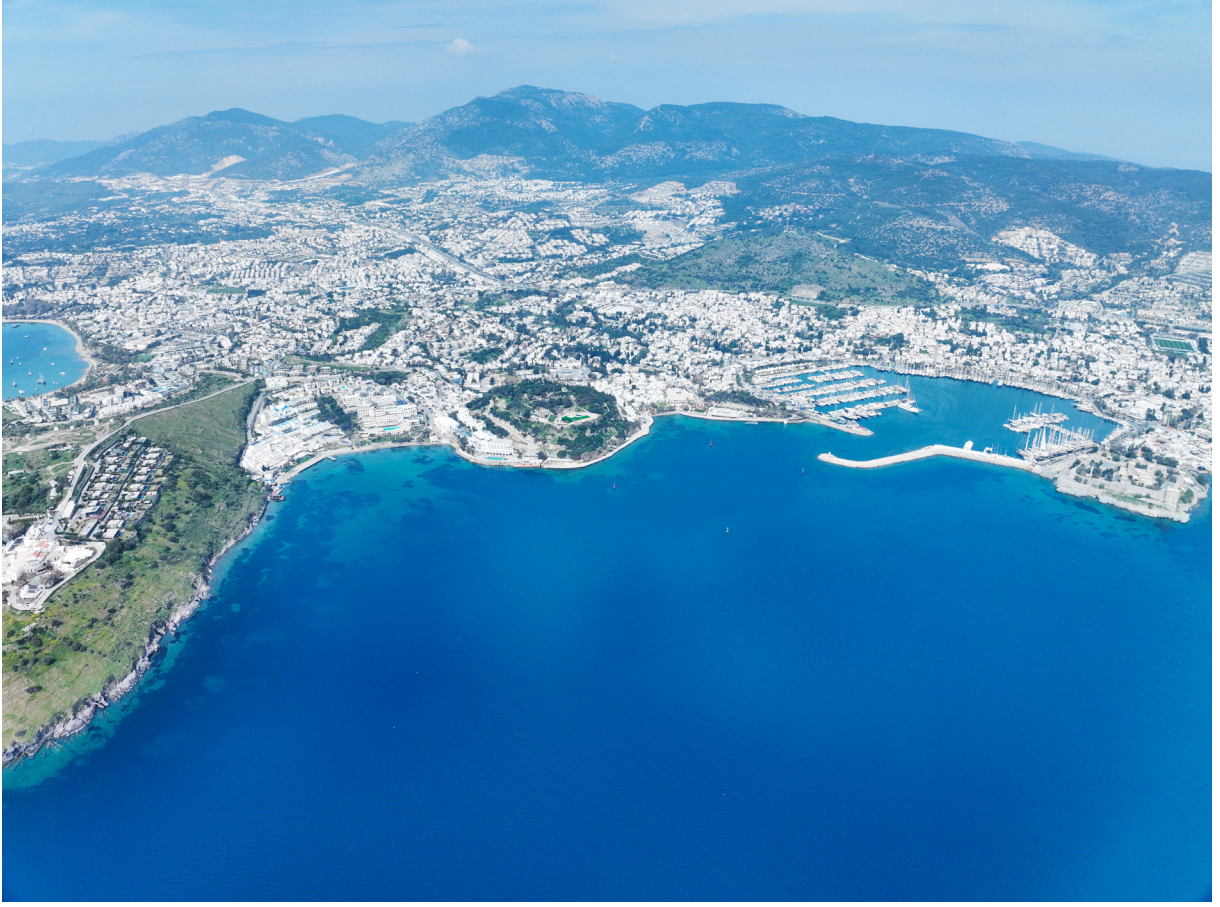
Güney Kayalıklar/Haremtan

Haremtan yarımadası, Değirmenburnu çevresinde yoğunlaşan kültürel odaklar arasında, doğal peyzajın sürekliliğini ve yarımadaının özgün kıyı morfolojisini temsil eden bir karşıt ve dengeleyici alan niteliği taşır. Gümbet ve Bardakçı koyları arasından güneye doğru uzanan **Haremtan Burnu**, Bodrum merkez yerleşimi yakınında günümüze kadar büyük ölçüde yapılaşmadan korunabilmiş nadir kıyı alanlarından biridir. Alan, dik kayalık yamaçları, doğal maki örtüsü, taşlık zemin dokusu ve küçük ölçekli kıyı girintileriyle, yarımadaının özgün kırsal karakterini yansıtmaktadır. Kent merkezine yakın konumuna karşın yoğun kullanımdan uzak kalmış olması, bölgenin sakin, pastoral ve yarı-doğal niteliğini güçlendirmekte; Gümbet ve Bardakçı koyları arasındaki açık alan sürekliliği içinde önemli bir görsel ve ekolojik eşik oluşturmaktadır.

Mevcut kültür envanterlerinde ve arkeolojik literatürde yarımada ile ilişkin doğrudan tanımlanmış bir yerleşim, yapı ya da üretim alanı kaydı bulunmamaktadır. Bununla birlikte Halikarnas Yarımadası'nda yapılan yüzey araştırmaları antik yerleşimlerin yalnızca kent merkezleriyle sınırlı olmadığını; nekropoller, tarım terasları, küçük çiftlik yapıları ile zeytin ve şarap işliklerinin geniş bir territorium içinde kıyı ve yamaçlara yayıldığını göstermektedir. (Diler,Adnan vd, 2021, Bkz. Ek_9/9.30). Benzer topoğrafik özellikler taşıyan yarımadalarda (örneğin Küdür) bu tür kırsal kullanım izlerinin yoğun biçimde belgelenmiş olması, Salmakis'e yakın konumu dikkate alındığında Haremtan'ın da henüz araştırılmamış ya da yüzeyde belirgin olmayan kırsal kullanım kalıntıları barındırma potansiyeline sahip olabileceğini düşündürmektedir. Sınırlı arkeolojik araştırmalar nedeniyle Haremtan, henüz belirgin veriler içermese de arkeolojik potansiyel taşıyan doğal bir kültürel peyzaj alanı olarak ele alınabilir.

Bardakçı Koyu/Salmakis

Yarışma alanının doğusunda yer alan **Bardakçı Koyu**, Bodrum merkez ile Gümbet arasında konumlanan ve doğal peyzaj ile tarihsel katmanların iç içe geçtiği önemli bir kıyı alanıdır. Antik kaynaklarda Salmakis olarak anılan koy ve çevresi, Halikarnas'ın yerleşim ve mitolojik belleğinde özel bir yere sahiptir. Bölgede konumlanan **Salmakis Çeşmesi** ve diğer kalıntılar, bu erken dönem kullanımın izlerini taşımaktadır. Bardakçı Koyu'nun, doğu ve kuzeydoğu yönündeki bakış akslarından **Bodrum Kalesi (St. Jean Şövalyeleri Kalesi)** ve **Osmanlı Tersanesi** algılanır. Bu veriler, Bardakçı'yı, Halikarnas'tan Osmanlı dönemine uzanan çok katmanlı bir kültürel peyzajın çok önemli bir parçası haline getirir.

Koyun kuzey yamacında 1983 yılında yapımına başlanan askeri tesis yer alır. Yukarıda bahsedilen antik buluntuların önemli bölümü tesisin içinde kalmıştır.

Antik Taş Ocağı ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı

Değirmenburnu tepesinin batı yamacında konumlanan **Antik Taş Ocağı**, Eskiçeşme Mahallesi, Gümbet Mevkii'nde, 829 ada 61 parsel sınırları içinde yer alan önemli bir arkeolojik üretim alanıdır. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi uzmanlarınca 2019-2022-2023 yıllarında yapılan yerinde incelemelerde, alanın '**yarım ay biçimli bir antik taş ocağı**' niteliği taşıdığı ve aynı alan içinde **büyük boyutlu bir kaya mezarının** da bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, söz konusu alanın yalnızca taş temini amacıyla kullanılan bir antik üretim sahası değil, sonrasında nekropole dönüşmüş olan ve Akdeniz arkeolojisinde iyi bilinen çok işlevli peyzaj örneklerinden biri olduğunu göstermektedir. Alanın müze arşivlerinde daha önce kayıtlı olmadığı, ancak yapılan tespitler doğrultusunda tescillenmesi talebiyle Muğla Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu gündemine taşındığı anlaşılmaktadır.

Halikarnas surları araştırmaları, duvarlarda çok sayıda farklı işçilik uygulamaları olduğunu göstermektedir. Kullanılan taş kaynaklarının da farklı olduğu görülür. Yamaç üzerindeki taş ocağının kullanım dönemi, bu ocağa özgü taşların sur hattında veya yerleşimde nerelerde kullanıldığı ya da deniz yoluyla taşınıp taşınmadığı oldukça önemli bilgiler olarak görülmelidir. Taşların taşınma süreci, kullanılan yol ağı ve bu yolun kentle ilişkisi, proje alanının verebileceği geçmişe dönük anlardan sadece birkaçıdır.

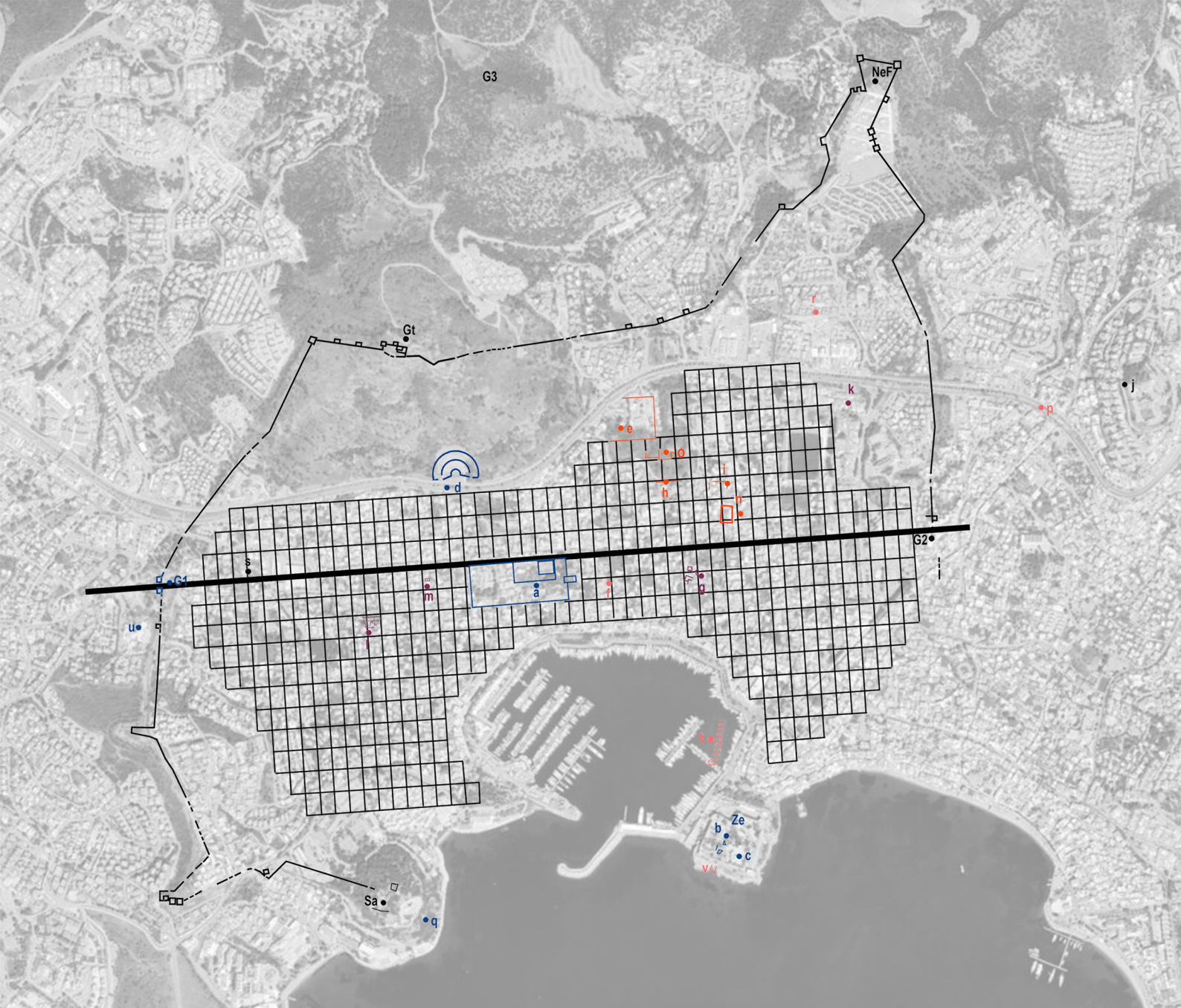
Halikarnas Antik Şehir Surları ve Myndos Kapı

Yarışma alanının kuzeyinde yer alan Myndos Kapısı, MÖ 4. yüzyılda inşa edilen Halikarnas kent surları sisteminin en önemli anıtsal girişlerinden biridir. Kenti batı yönünden Myndos'a bağlayan yol üzerinde konumlanan bu yapı, iki anıtsal kule ile bunların gerisinde yer alan iç avlu ve portal düzeninden oluşan gelişmiş bir savunma kurgusuna sahiptir. Myndos Kapısı, sur hattı boyunca uzanan kuleler ve duvarlarla birlikte Halikarnas'ın askeri mimarisinin günümüze ulaşan en belirgin kesimlerinden birini oluşturmaktadır. Kapının kuzeyinde yer alan sur ve kulelerin restorasyonunun ilk aşaması 1999 yılında tamamlanmıştır. MÖ 334 yılında Büyük İskender'in Halikarnas kuşatması sırasında kentin savunmasında önemli rol oynayan ve kapı önünde yer alan savunma hendekleri de bu sistemin parçasıdır. Arkeolojik bulgular, bu hendeklerin ve savunma düzeninin MÖ 4. yüzyılda planlandığını ve kentin batı yaklaşımını kontrol altına alan kapsamlı bir savunma peyzajı oluşturduğunu göstermektedir.

Myndos Kapısı ve çevresindeki surlar, yakın dönemde "Halikarnas Surları Projesi" kapsamında yeniden ele alınmıştır. Projenin ilk etabında Bardakçı-Myndos Kapısı arasındaki yaklaşık 2,5 km uzunluğundaki sur hattında temizlik ve kurtarma kazıları gerçekleştirilmiş, yürüyüş güzergâhları oluşturularak peyzaj düzenlemeleri yapılmış ve alan 2021 yılında ziyarete açılmıştır.

Myndos Kapısı ve sur hattının çevresinde, MÖ 4. yüzyıldan başlayarak Helenistik ve Roma dönemlerinde kullanılmaya devam eden tonozlu oda mezarlar ve kaya mezarları tespit edilmiştir. Bu durum, Halikarnas'ın kent kapıları çevresinde gelişen mezarlık geleneğini ve savunma yapıları ile nekropol alanlarının aynı topoğrafik kuşak içinde birlikte var olduğunu ortaya koymaktadır.

Antik Halikarnas Planı: Poul Pedersen

Kent surları, grid plan ve başlıca yapıların günümüz haritasındaki konumları Atölye Mimarlık çalışmasından alınmıştır.

LEJAND

- Eski Halikarnas şehir surları (Bir kısmı görülebilmekle beraber tamamı ortaya çıkarılmamış)
- Üstünde çalışılmış, mevcut durumda koruma altında olan ve ziyaret edilebilecek kalıntılar
- Önceden hakkında çalışmalar yapılmış fakat günümüzde yeterli şekilde korunmadığı için tehdit altında ve görünürlüğü az olan, daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyan kalıntılar
- Önceden hakkında çalışmalar yapılmış fakat sonradan kapatılmış kalıntılar. Çıkarılmalardan bazıları farklı müzelerde görülebilir durumda.
- Tamamen yıkılmış ya da çalışmalar doğrultusunda yeri tahmin edilen eserler

Halikarnas'ın önemli yapıları

- a: Mozole
- b: Mausollos'un sarayı
- c: Apollo Tapınağı
- d: Tiyatro
- e: Ares kutsal alanı
- f: Agora
- g: Demeter kutsal alanı
- h: Dorik Stoa (Stoa of Thirty Columns)
- i: Hagia Marina Kilisesi
- j: Sur Kulesi
- k: Stadyum
- l: Geç dönem Roma Villası (House of Charidemus)
- m: Helenistik dönem evi
- n: Türkkuşu Tapınağı
- o: Bizans kalıntıları
- p: Karya prensesinin tahmini mezarı
- q: Salmakis çeşmesi
- r: Cyclopaian terası
- s: Antik Halikarnas'ın ana caddesi
- t: Mendirek
- u: Myndos Kapısı nekropolisi
- v: Muhtemel eski bir tersane kalıntıları

Halikarnas surları üzerindeki 4 büyük hisar:

- Ze: Surlarla çevrilmiş saray alanı
- Gt: Göktepe Kalesi
- NeF: Kuzey Kale
- Sa: Salmakis Kalesi

Halikarnas şehrinin 3 kapısı:

- G1: Myndos Kapısı
- G2: Mylasa Kapısı
- G3: Pedasa Kapısı (şehrin kuzeyinde kalan kapı)

Bodrum Kalesi (St. Jean Şövalyeleri Kalesi) ve Kent Merkezi

Bodrum Kalesi, antik Halikarnas kentinin liman alanını kontrol eden kayalık bir yarımada üzerinde, 1406-1522 yılları arasında Saint Jean Şövalyeleri tarafından inşa edilmiştir. Kale, iç liman ve dış liman arasında stratejik bir konumda yer alır ve Ortaçağ Doğu Akdeniz savunma mimarisinin en iyi korunmuş örneklerinden biridir. Yapının inşasında, deprem sonucu yıkılan ve Antik Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri kabul edilen Mausoleion'a ait taş blokların kullanıldığı bilinmektedir. Fransız, İngiliz, Alman, İtalyan ve İspanyol (Yılanlı) kuleleri, kalenin çok uluslu yapım sürecini yansıtan başlıca mimari unsurlardır. 1522'de Rodos'un Osmanlı egemenliğine girmesinin ardından şövalyeler Bodrum'u terk etmiş ve kale Osmanlı yönetimine geçmiştir. Bu dönemde yapı askeri amaçlarla kullanılmaya devam etmiş, kalenin içinde yer alan şövalye dönemine ait şapel camiye dönüştürülmüş ve ibadet mekânı olarak kullanılmıştır. 19. yüzyıl sonlarında kale hapishane olarak kullanılmış, bu kullanım evresinde hamam gibi yeni servis yapıları eklenmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında 1915 yılında gerçekleşen bombardımanlar sonucu yapı kısmen tahrip olmuş ve uzun süre âtıl kalmıştır.

Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen onarım ve düzenleme çalışmalarıyla yenilenen kale, 1960'lı yıllardan itibaren Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesini içeren bir açık hava müzesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Son yıllarda yürütülen kapsamlı restorasyon programı kapsamında yapısal güçlendirmeler gerçekleştirilmiş, sergileme mekânları çağdaş müzecilik anlayışına uygun biçimde yeniden düzenlenmiş ve açık alan dolaşım sistemleri iyileştirilmiştir. Müze, 2017-2019 yılları arasında etaplar halinde yeniden ziyarete açılmıştır. Günümüzde Bodrum Kalesi, anıtsal bir tarihsel yapı olmanın ötesinde, Bodrum kent merkezinin mekânsal ve işlevsel odağını oluşturan başlıca kültürel çekim noktasıdır. Kale çevresinde gelişen çarşı dokusu, kıyı promenadı, liman ve marina alanları, kentin yaya ağırlıklı kamusal yaşamının en yoğunlaştığı bölgeyi tanımlar.

Değirmenburnu Sarnıcı

Bodrum Yarımadası'nda yaygın olarak görülen kırsal su yapılarından biri olan sarnıçlar, su kaynaklarının sınırlı olduğu yarı kurak coğrafyada yerleşim ve üretim faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için geliştirilmiş temel altyapı öğeleridir. Bölgedeki sarnıçlar, Batı Anadolu ve Muğla çevresinde yaygın olan örneklerle benzer biçimde, yağmur suyunu toplayan sıvalı iç yüzeyleri, tonoz örtüleri ve önlerinde yer alan yalak düzenleriyle karakterize edilen küçük ölçekli su depolama yapılarıdır.

Değirmenburnu bölgesinde üç adet sarnıç yer alır. Yarışma alanına en yakın olan doğudaki sarnıç da bu kırsal su toplama sisteminin bir parçasıdır ve tarımsal üretim faaliyetlerine hizmet etmiş olmalıdır. Bodrum sarnıçlarının kökenine ilişkin yaygın bir halk anlatısı, bu yapıların Kanuni Sultan Süleyman'ın 1522 Rodos Seferi sırasında ordunun su ihtiyacını karşılamak amacıyla Mimar Sinan tarafından yaptırıldığı yönündedir. Ancak mevcut araştırmalar, yarımada'daki sarnıçların farklı dönemlerde, özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda kırsal kullanım ihtiyaçlarına bağlı olarak inşa edildiğini göstermektedir. Bölgeye modern su şebekesinin ulaşmasıyla işlevlerini büyük ölçüde yitiren sarnıçlar, günümüzde çoğunlukla âtıl durumda olmakla birlikte, bazı örnekler tarım ve hayvancılıkta kullanılmaya devam etmekte ya da onarılarak turizm ve peyzaj düzenlemeleri içinde değerlendirilmektedir.

Kaplan Kalesi

Kaplankaya olarak bilinen ve envanterlerde **Kaplan Kalesi** adıyla geçen yapı, Bodrum limanı ve Bardakçı Koyu'nu kontrol eden hâkim konumu nedeniyle Halikarnas'ın kıyı savunma ve gözetleme sistemi ile ilişkili bir savunma yapısı olarak değerlendirilmektedir. Kare planlı yapı kalıntısının bulunduğu tepe, antik kentten Ortaçağ ve Osmanlı dönemlerine uzanan süreçte, kıyı yaklaşımını ve deniz trafiğini denetleyen stratejik bir topoğrafik eşik niteliği taşımaktadır. Avrupa Konseyi Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri kapsamında anıt niteliğinde kültür varlığı olarak kayıt altına alınmış olan yapının, Osmanlı döneminde aktif kullanımına ya da bu döneme ait onarım ve müdahalelere ilişkin doğrudan bir kayıt bulunmamaktadır. Bu durum, Kaplan Kalesi'nin erken dönem savunma işlevini büyük ölçüde yitirmiş ve sonraki dönemlerde ikincil bir topoğrafik referans noktası olarak varlığını sürdürmüş olabileceğini düşündürmektedir.

Kaplan Kalesi ve çevresi askeri kullanımlı bir yerleşim içinde kalması nedeniyle 1980'lerden bu yana kamu erişimine açık değildir. Yapının bulunduğu nokta, kent silüetinde Türk bayrağı ile vurgulanan belirgin bir referans noktası oluşturmaktadır. Kaplankaya tepesi, **Cevat Şakir/ Halikarnas Balıkcısı** sayesinde Bodrum'un kültürel belleğinde de yer etmiş bir mekândır; Balıkcı eserlerinde, Bardakçı ile Bodrum arasındaki bu tepede doğa ve tarih ile baş başa kaldığını ve mekânın kendisi için bir içsel yüzleşme ve düşünme alanı oluşturduğunu dile getirmiştir. (Yücel Besim ve Songür Dağ, 2025, Bkz. Ek_9/9.2.)

Salmakis Çeşmesi

Salmakis adıyla anılan **Bardakçı Koyu** ve çevresi, antik kaynaklarda ve Halikarnas'ın mitolojik, kültürel ve kentsel kimliği açısından önemli bir alan olarak tanımlanmaktadır. Coğrafyacı **Strabon**, kenti anlatırken Mausoleion ile Salmakis Çeşmesi'ni Halikarnas'ın en dikkat çekici unsurlarından biri olarak belirtmiştir. **Ovid** ve **Vitruvius** da Salmakis'i, Hermes ile Aphrodite'nin oğlu Hermaphroditos efsanesiyle ilişkilendirerek bölgenin mitolojik önemini vurgulamıştır.

Bardakçı bölgesinde 1980'li yıllarda gerçekleştirilen askeri tesis inşaatı sırasında Roma dönemine ait duvar ve mozaik zemin kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Aynı alanda, sahilde 1995 yılında bulunan ve çevirisi yapılan "**Salmakis Yazıtı**", bölgenin antik Salmakis yerleşimiyle ilişkisini kesinleştirmiştir. Yapılan ön araştırmalar, yazıtın daha geniş bir mimari kompleksin parçası olduğunu göstermektedir. Helenistik çekirdeğe sahip olan bu yapı topluluğunun Roma döneminde genişletildiği ve mozaik döşemelerle yenilendiği anlaşılmaktadır. Yazıtın bulunduğu mekânın yakınında doğal bir mağara ve su çıkışı ile ilişkili olabilecek mimari düzenlemeler tespit edilmiştir. Bu da kompleksin (Vitruvius'un sözünü ettiği) **Salmakis Çeşmesi ve muhtemel Hermes-Aphrodite kutsal alanı** ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Ancak çeşmenin kendisi henüz kesin olarak tanımlanamamış ve alanda 95'ten buyana sistematik arkeolojik kazılar gerçekleştirilmemiştir. (Isager, Bkz. Ek_9/9.28)

Alanın günümüzde askeri sosyal tesis içinde kalması ve kapsamlı kazı çalışmalarının yapılamamış olması nedeniyle Salmakis kutsal yerleşkesinin mekânsal sınırları ve mimari bileşenleri tam olarak bilinmemektedir. Bardakçı limanı içinde bulunan tatlı su kaynaklarının antik çeşmeyi beslemiş olabileceği öne sürülmekteyse de bu ilişki henüz arkeolojik bulgularla kesinlik kazanmamıştır. Bu veriler doğrultusunda Salmakis, Halikarnas'ın mitolojik anlatıları, su kültü, kentsel kimlik söylemi ve arkeolojik kalıntıları bir araya getiren; ancak mekânsal bileşenleri henüz tam olarak çözümlenmemiş bir kültürel peyzaj alanı olarak değerlendirilmelidir.

8.4 Geleneksel Üretim Yapıları: Yel Değirmenleri

Bodrum'un tarihsel kimliği, bir kıyı yerleşimi olmanın ötesinde, Akdeniz ve Ege dünyasında siyasal, ekonomik ve kültürel katmanların iç içe geçtiği uzun erimli bir sürekliliğe sahiptir. Antik dönemde Halikarnas adıyla bilinen kent, özellikle MÖ 4. yüzyılda Karia Satrapı Mausolos döneminde önemli bir merkez hâline gelmiş; Mausolos için inşa edilen ve Antik Dünyanın Yedi Harikası arasında sayılan Mausoleum, Bodrum'un dünya ölçeğinde tanınmasını sağlayan kurucu simgelerden biri olmuştur. Ortaçağ'da Bodrum, Doğu Akdeniz'deki güç mücadelelerinin kesişme noktalarından biri hâline gelmiştir. 15. yüzyılın başlarında St. Jean Şövalyeleri tarafından inşa edilmeye başlanan Bodrum Kalesi, yalnızca bir savunma yapısı değil; deniz ticaret yollarını denetleyen ve çevresindeki yerleşim düzenini şekillendiren bir merkez olarak kentin askeri, idari ve ekonomik gelişiminde belirleyici bir rol üstlenmiştir.

Osmanlı döneminde Bodrum idari kayıtlarda çoğu zaman bir şehirden ziyade bir "iskele" ve "kale yerleşimi" olarak anılmıştır. 16. yüzyıl başlarına tarihlenen tahrir defterleri, yerleşmenin çevresindeki kırsal üretim alanlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda Sıravolos (Strotilos) Yarımadası önemli bir tarımsal üretim coğrafyası olarak öne çıkmış; bölgede faaliyet gösteren yel değirmenleri iklim ve rüzgâr koşullarına bağlı olarak yılın belirli dönemlerinde çalışmış ve bazıları doğrudan ipe sistemine entegre edilmiştir. Bu durum, Bodrum'da kırsal üretim, değirmencilik ve liman işlevlerinin birbirini tamamlayan bir sistem içinde örgütlendiğine işaret etmektedir.

Bodrum Yarımadası'nın topoğrafik yapısı ve iklimsel özellikleri, kentsel kimliğin ayrılmaz bir parçası olan yel değirmenlerini bölgenin en karakteristik miras ögesi haline getirmiştir. Su kaynaklarının yetersizliği ve bölgenin Ege rüzgarlarına açık stratejik konumu, rüzgâr gücünden faydalanmayı zorunlu kılmış; bu durum özellikle 19. yüzyılda değirmencilik hayati bir mesleğe dönüştürmüştür.

1530 tarihli tahrir defterlerinden itibaren izi sürülebilen bu yapılar, bugün Anadolu'da bütünlüğünü koruyabilmiş en yoğun yel değirmeni grubunu oluşturur. Özellikle Eskiçeşme (Değirmenburnu), Yahşi, Peksimet ve Karakaya gibi yüksek kesimlerde konumlanan bu taş yapılar; kentsel dokunun silüetini belirleyen, bölgenin tarımsal geçmişi ile denizci kimliği arasındaki bağı simgeleyen anıtsal belgeler niteliğindedir.

Yel değirmenleri, 18. ve 19. yüzyıllarda bölgenin tarımsal üretim rejimi içinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Tahıl üretimine dayalı kırsal ekonominin işlenmiş ürüne dönüşüm aşamasını temsil eden bu yapılar, rüzgâr enerjisini mekanik enerjiye çeviren düşey eksenli bir mil sistemi aracılığıyla değirmen taşlarını harekete geçirerek buğday ve arpanın öğütülmesini sağlamaktaydı. Topografik olarak hâkim rüzgâr koridorlarına yerleştirilmeleri, üretim sürekliliği açısından işlevsel bir tercih olup; kalın moloz taş duvarlar, dar açıklıklar ve konik örtü sistemi hem yapısal stabiliteyi hem de iç mekânda kontrollü bir çalışma ortamını temin etmekteydi. Bu bağlamda değirmenler, enerji temini, malzeme teknolojisi ve yerel inşa pratiği arasındaki ilişkinin somut birer örneğini oluşturur.

Söz konusu yapılar yalnızca üretim altyapısı değil, aynı zamanda kırsal toplumsal örgütlenmenin mekânsal düğüm noktalarıdır. Hasat dönemlerinde tahılın işlenmesi için gerçekleşen dolaşım, yerel ölçekte bir değişim ve etkileşim ağı yaratmakta; değirmenci figürü ise teknik bilgiye dayalı uzmanlaşmış bir zanaatkâr konumu edinmekteydi. Kanat açıklıklarının rüzgâr şiddetine göre ayarlanması, değirmen taşlarının düzenli olarak bilenmesi ve mekanik aksamın bakımı gibi işlemler, deneyim ve süreklilik gerektiren bir üretim kültürüne işaret eder.

Değirmenburnu sırtı üzerinde bu geleneksel yapı morfolojisinin karakteristik özelliklerine sahip 8 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılar sırt boyunca lineer bir doğrultuda (kuzey-güney) dizilmişlerdir. Güneybatı ucundaki, diğerlerine kıyasla daha geniş çaplı olan yapının tipolojik olarak klasik değirmenlerden ayrıştığı görülmektedir. Bu yapının, Osmanlı döneminde onarımlar geçirerek farklı işlevler üstlenmiş; ancak ilk temellerinin 15. yüzyıldaki Şövalyeler dönemi gözetleme yapılarıyla ilişkili olabileceği ihtimali, Bodrum'un savunma coğrafyasının yeniden okunmasını gerektirmektedir. Bu tür yapılar, kaleden bağımsız ancak onunla görsel ve işlevsel bağ kuran bir erken uyarı ve kontrol ağının parçası olarak değerlendirilebilir.

20. yüzyılın ortalarına kadar Bodrum'da aktif olarak kullanılan yel değirmenleri, elektrik enerjisine dayalı endüstriyel öğütme sistemlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte işlevlerini yitirmiştir. 1960'lı yılların sonuna dek Bodrumluların gündelik yaşamına hizmet eden bu yapılar, zamanla terk edilmiş ve metruk hâle gelmiştir. Buna karşın Değirmenburnu, Bodrum'un turistik kimliğinin oluşmaya başladığı dönemde kentin silüetini tanımlayan güçlü bir peyzaj ögesi olarak önemini korumuştur. Günümüzde alan, büyük ölçüde panoramik seyir ve gün batımı noktası olarak algılanmakta; tarihsel üretim ve savunma katmanları ise yeterince görünür kılınamamaktadır.

Bodrum tarihiyle ilgili araştırmalar, kentin geçmişinin tekil dönemler üzerinden değil; savunma, üretim, ticaret ve gündelik yaşam pratiklerinin üst üste binmesiyle anlaşılabilceğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Gümbet Değirmenburnu, yalnızca bir "değirmenler grubu" değil; Bodrum'un askeri, ekonomik ve kültürel sürekliliğini okumaya imkân veren çok katmanlı bir kültürel peyzaj alanı; yel değirmenleri ise bu kültürel peyzajın tarihsel katmanlarını görünür kılan geleneksel üretim mirası öğeleri olarak değerlendirilmektedir.

09

Yarışma Alanının Sorunları

Yarışma alanı ve yakın çevresi kapsamında yarışmacılardan fikir ve çözüm üretmeleri beklenen sorunlar şunlardır:

9.1 Fiziksel Bozulma ve Metrukiyet:

Alanda yer alan 8 adet tarihi yel değirmeni uzun süredir kullanılmamakta, düzenli bakım ve onarımdan yoksun olmaları nedeniyle ciddi fiziksel bozulmalar göstermektedir. Yapıların bir bölümü kısmen yıkılmış, strüktürel bütünlüğü zayıflamış ve güvenlik riski oluşturur hâle gelmiştir.

9.2 Koruma ve Yönetim Eksikliği:

Yel değirmenleri tescilli kültür varlığı olmalarına rağmen, alanı bütüncül biçimde ele alan bir koruma, kullanım ve yönetim modelinin bulunmaması; restorasyon, izleme ve sürdürülebilir işletme süreçlerinin hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır.

9.3 Parçalı ve Özel Mülkiyet Yapısı:

Alandaki yel değirmenlerinin tamamının farklı özel mülkiyetler içinde yer alması, koruma, kamusal erişim ve bütüncül mekânsal kararlar üretilmesini güçleştirmektedir. Belediyenin mülkiyetinde bulunan alanın sınırlı olması, kamu otoritesinin doğrudan uygulayıcı rolü yerine koordinatör ve düzenleyici bir aktör olarak konumlanmasını zorunlu kılmaktadır.

9.4 Kurumsal Yetki ve Uygulama Sınırları:

Mülkiyet parçalanmışlığı ve mevcut mevzuat çerçevesi, alanda tekil ve kısa vadeli müdahaleler yerine; paydaşlar arası uzlaşmayı, aşamalı uygulamayı ve yönetim temelli modelleri gerektirmektedir. Bu durum, güçlü bir tasarım vizyonu kadar, uygulanabilir bir kurumsal ve yönetsel çerçevenin eksikliği de ortaya koymaktadır.

9.5 Kamusal Mekân Sorunları:

Alan, kentin önemli bir seyir ve karşılama noktası olmasına rağmen, kamusal kullanımları yönlendiren açık alan düzenlemeleri, dinlenme, duraklama, bilgilendirme ve sergileme mekânları bakımından yetersizdir. Ayrıca, alanda yel değirmenlerinin Bodrum'un üretim tarihi, gündelik yaşamı ve kültürel belleği içindeki rolünü aktaran bilgilendirme ve sergileme araçları ile ziyaretçi yoğunluğunu yöneten mekânsal ve yönetsel araçlar bulunmamaktadır. Tüm bunlar, alanın potansiyelinin okunamamasına, alanın ziyaretçiler tarafından yalnızca bir "manzara noktası" olarak algılanmasına ve turizm kullanımı ile korunma dengesinin kurulmamasına yol açmaktadır. Ayrıca, açık alanlarda temizlik ve bakım yetersizliği, kontrolsüz kullanım, çöp birikimi ve görsel kirlilik alanın peyzaj değerini düşürmekte; tarihi ve doğal çevreyle kurulan algısal ilişkiyi zayıflatmaktadır.

9.6 Ulaşım ve Erişilebilirlik Problemleri:

Alanın, topoğrafik yapısı ve düzensiz erişim koşulları, özellikle yaya erişimi açısından zorluk yaratmaktadır. Mevcut yol düzeni içinde taşıt ve yaya trafiği arasında sağlıklı bir denge kurulamamış olması, ziyaretçilerin yoğun olduğu yaz dönemlerinde alanın kullanımını zorlaştırmaktadır. Kontrollü ve tanımlı bir otopark sistemi bulunmaması alanda düzensiz şekilde araç park edilmesine sebep olmakta, bu durum hem dolaşımı hem de kamusal alan kullanımını olumsuz etkilemektedir.

Değirmenburnu'na toplu taşıma erişimi, alanın kuzeyinden geçen Haremtan Sokak üzerinden işleyen dolmuş hatları aracılığıyla sağlanmaktadır. Yaz sezonunda bu güzergâh üzerinde çalışan minibüslerin yaklaşık 10-15 dakika aralıklarla sefer yaptığı ve hatların Bodrum merkez başta olmak üzere Gümbet ve Bardakçı yönleriyle bağlantı sağladığı görülmektedir. Ancak özellikle yaz aylarında artan ziyaretçi yoğunluğu nedeniyle hatların yüksek doluluk oranlarıyla çalışması, toplu taşımanın alan erişimindeki kapasitesini sınırlayan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca durak düzenlemelerinin ve yaya bağlantılarının yetersizliği nedeniyle toplu taşıma erişimi büyük ölçüde mevcut yol ağı ve motorlu araç trafiğine bağımlı biçimde işlemektedir.

9.7 Zayıf Kentsel Entegrasyon:

Alanın, Bodrum Merkez, Gümbet, Haremtan ve Bardakçı Koyları, çevredeki konut alanları ve diğer kentsel odaklarla kurduğu ilişkiler net biçimde tanımlanmamış; yaya sürekliliği, görsel bağlantılar ve işlevsel entegrasyon yeterince geliştirilememiştir.

10

Yarışmacılardan Beklenen Çözüm Önerileri

Yarışmacılardan, tarihi yel değirmenlerini içine alan odak alanı; sadece fiziksel bir mekân olarak değil, “yerin ruhunu” (genius loci) ve panoramik değerini koruyan bütünsel bir vizyonla ele almaları beklenmektedir. Bu yaklaşım; yarımada'nın jeolojik yapısından gelen taş dokusunu ve rüzgâr potansiyelini odağına alan bir kentsel ekoloji kurgusunu, ekonomik ve sosyal açıdan kendini besleyebilen bir yönetim stratejisini ve güncel işlevini yitirmiş değirmenleri kentin yaşayan birer parçası haline getiren bir kültürel bellek aktarımını tek bir potada eritmelidir.

Yarışmacılardan, Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı ve plan notları kapsamında tanımlanmış, tarihi yel değirmenlerini içine alan KTA 7 alanı ve yakın çevresi için, aşağıda sayılan müdahaleleri, yarışma alanı sorunlarını ve çözüm önerilerini esas alarak, kentsel tasarım fikirleri üretmeleri beklenmektedir.

Odak alanlar için önerilecek olan tüm müdahalelerde, yel değirmenlerinin, Değirmenburnu ile Bodrum kent merkezi yönünden (Kuzey-Doğu), Bardakçı Koyu yönünden (Kuzey-Doğu), Gümbet Koyu yönünden (Batı) ve deniz (Haremtan) yönünden (Güney) kentsel hafızada güçlü yer tutan silüet değerini göz önüne almaları, bu değer anlık müdahalelerden çok uzun yıllara yayılı şekilde oluştuğunu ve yine böyle uzun erimli yaklaşımlarla korunması gerektiği yönünde bir farkındalık ve yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

Yarışmacılardan beklenen müdahalelerin hiyerarşik sırası şu şekildedir: (Ek_1/1.7)

10.1 Yel Değirmenlerinin Korunması:

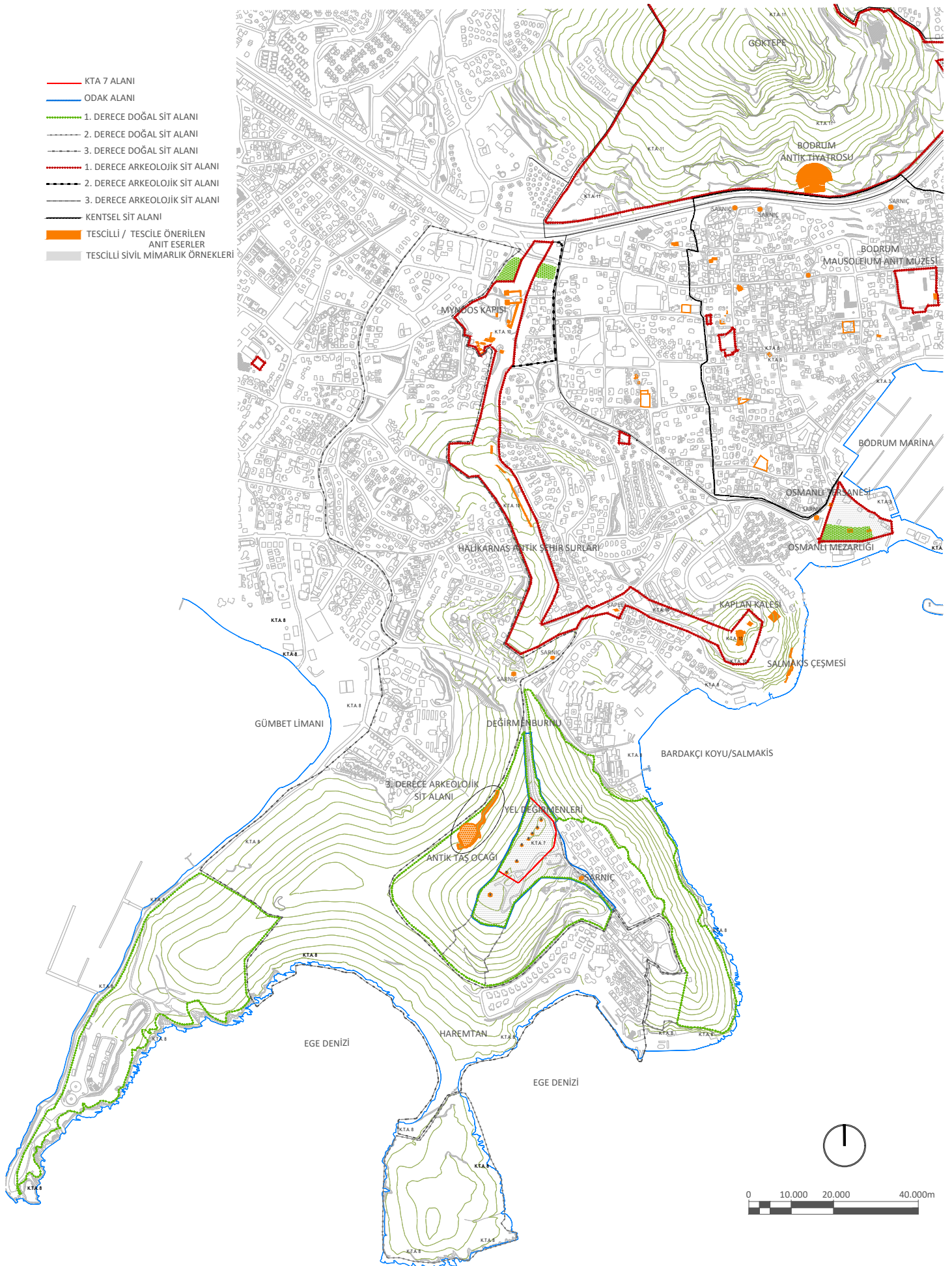
Tarihi yel değirmenlerinin özgün niteliklerini koruyan, ilave fiziksel müdahaleleri asgari ve geri döndürülebilir yöntemlerle ele alan; buna karşın alanı yaşayan, algılanabilir ve erişilebilir kılan kullanım önerilerinin geliştirilmesi;

10.2 Odak Alan Kentsel Tasarım Fikir Projesi:

KTA 7 alanı ve yakın çevresi için yel değirmenleri ile entegrasyon içinde kurgulanmış, mevcut ve gelecekteki arazi kullanımlarına; stratejik ziyaret kurgusuna, alana denizden ve karadan ulaşım çözümlerine dair fikirleri ve yürürlükteki imar planı kararlarına dair değişiklik önerilerini içeren bir kentsel tasarım fikir projesi geliştirilmesi;

10.3 Mülkiyet Yapısına Duyarlı Tasarım ve Yönetim Modeli:

Yel değirmenlerinin tamamının farklı özel mülkiyetler içinde yer alması gerçeği göz önünde bulundurularak; hukuki ve kurumsal sınırlar çerçevesinde, kısa-orta-uzun vadeli, etaplama, önceliklendirme ve esneklik içeren; kamusal erişimi artıran, mülkiyet haklarını gözetken ve belediyenin koordinatör-düzenleyici rolünü güçlendiren; uygulamaya dönük yenilikçi yönetim ve iş birliği modellerine yönelik senaryolar üretilmesi;

10.4 Etkileşim Alanı Önerileri:

Sınırları yarışmacılar tarafından belirlenecek bir etkileşim alanı içinde, alanın yakın çevresinde bulunan Halikarnas Antik Şehir Surları, Myndos Kapısı, Osmanlı Tersanesi, Antik Taş Ocağı gibi önemli tarihi-kültürel odaklarla kurulabilecek potansiyel ilişkilere dair fikirleri de kapsayacak şekilde, odak alana yönelik tamamlayıcı önerilerin geliştirilmesi;

10.5 Kamusal Alan ve Peyzaj Stratejisi:

Alan bütününde kamusal sürekliliği sağlayan; seyir, dolaşım, duraklama-bilgilendirme ve sergileme mekânlarını, gece gündüz kullanım senaryolarını içeren bütüncül bir peyzaj ve açık alan sistemi düşünülmesi;

10.6 Turizm Baskısını Yöneten Mekânsal ve Yönetmel Araçlar:

Kullanıcı yoğunluğunu dengeleyen, alanın aşınmasını önleyen ve deneyim kalitesini artıran mekânsal düzenlemeler ile işletme ve yönetim kararlarının birlikte kurgulanması beklenmektedir.

11

Yarışmacılara Verilecek Bilgi ve Belgeler

11.1 Planlar (Ek_1)

- 1.1 Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı (2004)-pdf
- 1.2 Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı, Plan Açıklama Raporu ve Plan Notları (2003)-pdf
- 1.3 Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı 1/5000 Planlar-pdf
- 1.4 Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı 1/1000 Planlar-pdf
- 1.5 Yarışmanın Yeri-pdf
- 1.6 Etkileşim Alanları-pdf
- 1.7 Beklenen Müdahale Alanları-pdf

11.2 Halihazır (Ek_2)

- 2.1 Halihazır 2B-dwg
- 2.2 Plankote 2B-dwg
- 2.3 Halihazır Arazi Ortofoto 3B-pdf
- 2.4 Mülkiyet İşli Ortofoto 3B-jpg
- 2.5 2017 Onaylı Kıyı Kenar Çizgisi-dwg
- 2.6 Mülkiyet Haritası-dwg
- 2.7 Rölöveler
 - 2.7.1 6 Numaralı yel değirmeni rölövesi-dwg
 - 2.7.2 Ağaç rölövesi ve ağaç fotoğrafları-dwg
- 2.8 Yel Değirmenleri Kesitler-dwg
- 2.9 Yel Değirmenleri-ncz
- 2.10 Yel Değirmenleri Kesitler Ortofoto-tif

11.3 Altyapı Verileri (Ek_3)

- 3.1 Aydem (yeraltı ve havai enerji iletim hatları)-pdf
- 3.2 Muski (temiz su ve kanalizasyon hatları, depolar, fosseptikler, vb.)-pdf,kmz
- 3.3 Türk Telekomünikasyon A.Ş. (iletişim data hatları)-dwg,kmz
- 3.4 Planlanmış Otopark Alanları-dwg

11.4 Büyükşehir Ulaşım Verileri (Ek_4)

11.5 Tescilli Yapılar ve Sit Alanları (Ek_5)

- 5.1 Tescilli Yapılar, Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları-dwg

11.6 Fotoğraflar ve Videolar (jpeg, mpeg) (Ek_6)

- 6.1 Fotoğraflar
- 6.2 Oblique Drone
- 6.3 Videolar
- 6.4 Alandan Tarihi Fotoğraflar
- 6.5 Ortofoto-tif

11.7 Meteorolojik ve Jeolojik Veriler (Ek_7)

- 7.1 Meteorolojik Veriler
- 7.2 Jeolojik Veriler

11.8 Destek Verileri (Ek_8)

- 8.1 Yel Değirmenleri Şematik Rölöveleri-pdf (Gizem Gürsoy Yetim Tez)
- 8.2 Eskiçeşme Değirmenler Tescil Fişleri-pdf
- 8.3 Eskiçeşme Sarnıç Tescil Fişi-pdf
- 8.4 Eskiçeşme Şapel ve Sarnıç Tescil Fişleri-pdf
- 8.5 Salmakis Çeşmesi Tescil Fişi-pdf
- 8.6 Kaplan Kalesi Tescil Fişi ve Kararı-pdf
- 8.7 113-658-660-728 Sayılı İlke Kararları-pdf
- 8.8 Myndos Kapısı Tescil Fişi-pdf
- 8.9 Eski Haritalar

11.9 Kaynaklar (Ek_9)

11.10 Projeyi Açıklayıcı Görseller (Ek_10)

11.11 Kimlik Zarfı Belgeleri (Ek_11)

- 11.1 Ekip Listesi-docx
- 11.2 Yarışma Şartları Kabul Belgesi-docx

12

Yarışmacılardan İstenenler

12.1 Kabuller

Koruma Amaçlı İmar Plan notlarına göre yarışmaya konu olan odak alan **KTA 7 Alanı** 1. Derece Doğal Sit içerisinde kalmaktadır. Alanda %0,15 emsal ile yaklaşık 550m² yapılaşma hakkı vardır ve bu alana toplam alanları 180m² olan yarışmaya konu değirmenler de dahildir. Koruma Amaçlı İmar Planı'nın tanımladığı yapılaşma hakkı üzerinde %±10 sapma payı vardır. Bu imar hakkının, alanda detaylarını ve işlevsel/mekânsal programını yarışmacıların belirleyeceği bir karşılama/ziyaretçi merkezi için kullanılması düşünülmektedir. Bununla birlikte odak alan üzerinde önerilecek tüm fiziksel müdahalelerin alanın jeolojik yapısına, doğal bitki örtüsüne ve var olan silüet değerine etkisi irdelenmelidir.

Yarışmanın konusu, tarihi yel değirmenlerini içine alan odak alan üzerinde ilgili imar hakkına konu projenin ve fiziksel çevrenin tasarlanmasının yanında, aynı zamanda değirmenlerin ve yakın çevresindeki antik taş ocağı, sarnıçlar, Halikarnas surları ve kapıları bağlamı içerisindeki koruma/kullanma dengelerinin kurulmasıdır. Bununla birlikte koruma alanı üzerinde tahripkâr bir etki de yaratabilen araç trafiği yüküne ilişkin uygun çözümlerin (yaklaşım senaryoları, otopark stratejileri, vb.) geliştirilmesi ve odak alanın yakın çevre etkileşim alanı ile kentsel ilişkilerinin yeniden kurulması hedeflenmelidir.

Yarışma alanının çevresinde 1. ve 2. Derece Doğal Sit statüsündeki alanların yanı sıra, batı yamacında, henüz tescili yapılmamış olmakla birlikte, Bodrum Müze Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınarak tescile önerilen (Antik Taş Ocağı ve Roma Mezarları) bir 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı bulunmaktadır. Bu alanlara önerilebilecek fiziksel müdahalelerin kapsamı ve niteliği konusunda, ilgili yasal mevzuatın ve yürürlükteki Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı hükümlerinin göz önünde bulundurulması gereği gözden kaçırılmamalıdır. Jüri bunun temelde bir koruma müdahalesi olması gerektiği konusunda nettir. Yarışmacılardan da bu konuda hassasiyet beklenmektedir.

Odak alanın büyük bir kısmının yel değirmenlerinin kendileri de dahil olmak üzere özel mülkiyet olması sebebiyle tüm süreçlerin (planlama, projelendirme, inşaat, işletme) İdare'nin koordinasyonunda mülk sahipleri ile bir arada yürütülmesine yönelik bir eylem planı/yönetim senaryosu önerilmesi beklenmektedir. Önerilecek bu yönetim senaryosu, İdare'nin kolaylaştırıcılığında, alandaki karmaşık mülkiyet yapısını bütüncül bir mekânsal çerçevede ele alacak projenin ayrılmaz bir parçası olarak kurgulanmalıdır. Aynı zamanda bu yönetim senaryosu ile alanın miras değerini görünür ve sürdürülebilir kılan, kolektif kullanım potansiyelini artıran yaratıcı, yenilikçi örgütlenme modelleri üretilmesi beklenmektedir.

12.2 Yarışmacılardan İstenen İçerik

12.2.1 Kavramsal Anlatımlar

Tasarım fikrini ve önerilen senaryoyu anlatan, ana yaklaşım stratejilerini içeren, ölçek ve anlatım dilini yarışmacıların belirleyeceği anlatımlardır. Yarışma alanının bağlam içindeki konumunu, önem ve yakın/uzak çevre ilişkilerini gösteren, ekoloji, ulaşım, yapılaşma gibi tasarım yönlendiricilerini ve tasarımın temel yaklaşımlarını içermelidir.

12.2.2 1/2000 Ölçekli Plan

Önerinin yarışma alanı ve yakın çevresi ile (Antik Taş Ocağı, Haremtan, Halikarnas Surları Batı Bölümü ve Myndos Kapısı, Osmanlı Tersanesi, Gümbet ve Bardakçı Koyu, Sarnıçlar, Kaplan Kalesi, vb.) kurduğu fiziksel, tarihsel ve sosyal ilişkiler de dikkate alınarak mekânsal kullanım stratejilerine ait kararların ifade edildiği plandır. Tüm alanı yakın çevresiyle birlikte ve bütüncül koruma yaklaşımını gösterecek şekilde verilmelidir. Etkileşim alanı ve bu alanlarla kurulan ilişkiler bu çizim üzerinde ifade edilmelidir. Peyzaj, yaya ve araç ulaşımı, diğer kamusal alan kullanımları, acil durum güzergâhı ile otoparkların konum ve işleyişlerini içeren senaryoların bu planda gösterilmesi beklenmektedir.

12.2.3 1/500 Ölçekli Çizimler

Yel değirmenlerinin tümünü yakın çevreleriyle birlikte içine alan, sınırları yarışmacı tarafından belirlenecek alan için verilecektir. Öneri kentsel tasarım kurgusunu aktaracak yeterli plan ve kesit ile Bodrum kent merkezi yönünden çizilmiş bir silüet verilmelidir. Açık, yarı açık ve kapalı alan sistematiği içinde kullanım ve çevre ilişkilerine dair kurgunun bu ölçekte gösterilmesi beklenmektedir. Alana dair yaya dolaşım kararları, sürdürülebilirlik senaryoları, kot çözümleri, aydınlatma, bitkilendirme, malzeme, toplu taşıma duraklarının konumları, senaryo bağlamında yer alan mimari ve peyzaj çözüm kararları bu ölçekte detaylandırılmalıdır.

12.2.4 1/200 Ölçekli Çizimler

Yarışmacı tarafından önerilecek işlev programına göre tasarlanmış yapı ve/veya yapı gruplarını ifade eden teknik çizim setidir (plan, kesit, görünüş). Üretilecek çizim setinin kapsamı, yarışmacı tarafından belirlenecek olup tasarımı doğru ifade edecek düzeyde olmalıdır.

12.2.5 Serbest Ölçekli Ayrıntı Çizimleri

Yarışmacının tasarımına göre uygun bulunduğu yerlerden yapısal karakterin anlaşılabilmesi, yapım sistemi, malzeme ve strüktürel sisteme dair kararların okunabileceği detay çizimleridir.

12.2.6 Projeyi Açıklayıcı Görseller

Yarışmacılara verilecek kuşbakışı 3 görselden (Ek_10) en az biri üzerinde fotomontaj yapılması beklenmektedir. Bunun dışında verilecek görsellerin sayısı ve niteliği yarışmacıya bırakılmıştır.

12.2.7 Projeyi Açıklayıcı Metinler

Projeyi açıklayıcı tüm metinler pafta üzerinde yer alacak, ayrıca bir kitapçık verilmeyecektir. Metinlerin hangi disiplinlere ait stratejilere ne kadar değineceği yarışmacıya bırakılmıştır.

12.3 Projelerin Çizim ve Sunuş Biçimi

- Üretilen tüm ürünler yalnızca A0 boyutlarında, sert bir zemine (fotoblok, dakota, vb.) yapıştırılmış paftalar üzerinde teslim edilmelidir. Paftalar haricinde ayrıca rapor, kitapçık veya maket teslim edilmeyecektir.
- Yan yana asılacak paftalar düşey olarak kullanılacaktır. Pafta sayısı en fazla 5 adet olmalıdır.

Tüm paftaların sağ üst köşesinde tekrar etmeyen beş rakamdan oluşan rumuz yer almalıdır.
Tüm paftaların sağ alt köşesinde asma şeması yer almalıdır.

- Tüm paftaların A3 boyutunda küçültülmüş, renkli, bir takım kopyası teslim edilmelidir.
- Teslim edilen tüm paftalar orijinal ebatlarında, 300 dpi çözünürlüğünde, PDF veya JPG formatında USB'ye kaydedilerek teslim edilecektir. USB üzerinde, içindeki klasörde ve dosya isimlerinde yalnızca projenin rumuzu bulunmalıdır.

13

Soru Sorma Esasları

Yarışmacılar sorularını yarışma takviminde “Son Soru Sorma Tarihi” olarak belirtilen tarihe kadar yarışma e-posta adresine göndereceklerdir.

Yarışma jürisi, yarışma takviminde belirtilen tarihe kadar ulaştırılan tüm soruları değerlendirecek ve tüm cevaplar, yarışma takviminde belirtilen tarihe kadar soru soranın kimliği belirtilmeden şartname alan tüm yarışmacıların adreslerine e-posta ile gönderilecek, ayrıca yarışma web adresinde açıklanacaktır.

14

Yer Görme Zorunluluğu

Bu yarışmada yer görme zorunlu değildir, ancak jüri yarışmacılara yeri görmelerini kuvvetle tavsiye etmektedir. Yeri görmek isteyen yarışmacılar bunu bağımsız olarak yapabilecekleri gibi 2 gün öncesinden raportörlüğe bildirmek koşulu ile aşağıdaki tarihlerden birinde raportörlük tarafından düzenlenecek turlara da katılabilirler. Yer görme için ödeme yapılmayacaktır.

- 07/04/2026 Salı
- 06/05/2026 Çarşamba

15

Yarışmacıların Uymakla Zorunlu Olduğu Esaslar

Aşağıdaki durumlarda olan projeler, jüri kararı ile tutanağa geçirilmek koşuluyla yarışmadan çıkarılır:

- Kimlik zarfı ve/veya içindeki belgelerin teslim edilmediği projeler.

- Yarışma şartnamesinin Yarışmaya Katılım Koşulları maddesine uymayanlar.
- Herhangi bir yerinde eser sahibini tanıtan yazı ve işaret bulunan projeler.
- Değerlendirmeye imkân vermeyecek derecede eksik içerikle teslim edilmiş projeler.
- Şartnamede belirtilen teslim tarihlerinden geç teslim edilen projeler.

16

Kimlik Zarfı

Yarışmacılar, projelerin teslim edildiği ambalajın içine proje ile aynı rumuzu taşıyan ve üzerinde yarışmanın adıyla birlikte "KİMLİK ZARFI" yazılmış olan kapalı bir zarfın içine şunları koyacaktır:

- **Ekip Listesi** / Katılımcı veya katılımcıların yarışmadaki rolü, adı-soyadı ve mesleğini bildirir bir liste. (Bu liste imzalanmayacaktır, eklerde örneği verilen belge kullanılabilir.)
- **Yarışma Şartları Kabul Belgesi** / Tüm müelliflerin yarışma şartlarını aynen kabul ettiklerini belirten imzalı belge. (Eklerde örneği verilen belge kullanılabilir.)
- **Üye Tanıtım Belgeleri** / TMMOB'a bağlı Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası, Peyzaj Mimarları Odası'ndan, bu yarışma için, yarışmacı adına düzenlenmiş üye tanıtım belgesi.

Ekip olarak katılım halinde, bu belgeler (ekip listesi hariç) ekip ortaklarının her biri tarafından verilecektir.

Yarışmaya katılan proje sahiplerinden yarışmada derece ve mansiyon kazanamadıkları halde kimliğinin açıklanmasını dileyenler, kimlik zarflarının üzerine ayrıca "AÇILABİLİR" ibaresini yazarlar. Üzerinde "AÇILABİLİR" kaydı bulunan kimlik zarfları derece ve mansiyon kazanmamış olsalar dahi jüri tarafından açılır ve bu husus bir tutanakta belirtilir.

17

Yarışma Takvimi

• Yarışmanın İlanı:	25 Mart 2026, Çarşamba
• Son Soru Sorma Tarihi:	15 Nisan 2026, Çarşamba
• Yanıtların İlanı:	24 Nisan 2026, Cuma
• Projelerin Son Teslim Tarihi:	30 Haziran 2026, Salı
• Posta ile Teslim Alım için Son Tarih:	03 Temmuz 2026, Cuma
• Jüri Değerlendirmesi Başlangıç Tarihi:	16 Temmuz 2026, Perşembe *
• Kolokyum ve Ödül Töreni:	01 Ağustos 2026, Cumartesi *

* Bu tarihler, lojistik gereklilikler çerçevesinde idare tarafından değiştirilebilir.

18

Projelerin Teslim Şartları

Teslim edilecek proje, yarışma şartnamesinde tanımlanan esaslara göre hazırlanarak aşağıdaki koşullarda teslim edilecektir:

- Teslim edilen tüm ürünlerin (A0 paftalar, A3 kopyalar, Kimlik Zarfı, USB) üzerinde 5 rakamdan oluşan rumuz bulunmalıdır. Rumuzda kullanılan rakamlar tekrarlanmamalı ve sıralı olmamalıdır.
- A0 proje paftaları, A3 kopyalar, kimlik zarfı ve projelerin dijital formatta kopyasını içeren USB, dış etkenlerden zarar görmeyecek şekilde birlikte paketlenmeli, paket üzerine yarışmanın adı, raportörlüğün adresi ve belirlenen rumuz dışında hiçbir bilgi iliştilmeden teslim edilmelidir.
- Projeler yarışma takviminde son teslim tarih olarak belirtilen günde en geç saat 17.00'ye kadar belirtilen adrese elden imza karşılığı teslim edilebilir.
- Projeler posta veya kargo ile de teslim edilebilir. Posta veya kargo ile yapılan teslimlerde, taşıma kayıt numarasını ve projelerin kargoya verildiği tarih/saati gösteren alındı makbuzunun kopyası son teslim tarihi günü saat 19.00'a kadar yarışma raportörlüğüne ait e-posta adresine gönderilecektir.
- Yarışma takviminde "Kargo ile Teslim Alım için Son Gün" olarak belirtilen tarihe kadar belirtilen adrese ulaşmayan projelerden ve kargoda oluşabilecek hasarlardan İdare sorumlu değildir.

19

Sergi & Kolokyum Yeri ve Zamanı

Projelerin sergileneceği yer ve zaman aralığı ile kolokyumun yapılacağı yer yarışma sonuçlarının ilanı ile açıklanacaktır. Eser sahibi yarışmaya katılmakla eserinin sergilenmesini ve yarışma dolayısıyla yapılacak yayında eserinin yer almasını önceden kabul etmiş sayılır.

20

Projelerin Geri Verilme Esasları

Yarışmacı tarafından raportörlüğe teslim edilen projeler İdare'nin sorumluluğu altındadır. Ödül ve mansiyon kazanan projeler ile varsa satın alınan projeler ve ekleri İdare'ye ait olacaktır.

Derece alamayan projeler, yarışma sonucu ilan edildikten sonra sergi süresinin bitiminden itibaren 30 gün içinde bizzat sahipleri veya yasal vekilleri tarafından alınacaklardır. İdare, bu süre içinde alınmayan projelerden sorumlu değildir.

21

Yarışma Sonuçlarının İlanı

Yarışma sonuçları yarışmanın web adresinde ve çevrimiçi ulusal mesleki platformlarda yayınlanacaktır.

22

Ödüller ve Ödeme Şekli

- Eşdeğer Ödüller 1.000.000 TL (x 3 adet)
- Eşdeğer Mansiyonlar 500.000 TL (x 5 adet)

Jüri değerlendirme sonuçlarının ilanından sonra, yukarıda yazılı ödül, mansiyon ve satın alma tutarları, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 29. maddesine göre, yarışmacılara en geç 30 gün içinde net olarak ödenecektir.

23

Anlaşmazlıkların Çözümü

İdare ile yarışmacılar arasında doğabilecek anlaşmazlıklar, önce jüri hakemliğinde, anlaşma sağlanamaması halinde Muğla mahkemelerinde çözümlenecektir.

24

Uygulama Esasları

Bu yarışma bir fikir projesi yarışması olduğundan, yarışma sonuçlandıktan sonra uygulamaya dönük süreçler ile ilgili takdir yetkisi İdare'dedir. İdare, bu yönde bir karar vermesi halinde, rölöve, restitüsyon, restorasyon, planlama, kentsel tasarım, mimarlık ve mühendislik proje ve mesleki kontrollük hizmetlerini bu şartname ve ekleri hükümlerine göre yarışmada eşdeğer ödül kazanan proje müelliflerinden birine, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22. maddesi (b) bendi esasları gereğince doğrudan temin usulüne göre yaptıracaktır.

- Uygulama projelerinin yapılması ancak proje ödeneğinin yıllık yatırım programında ve bütçede yer alması halinde mümkündür. Ödenek, yıllık yatırım programında ve bütçede yer aldığı zaman, uygulama projeleri bu şartname ve ekleri hükümlerine göre uygulaması yapılması düşünülen projeye ait toplam maliyet üzerinden rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım, mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehir planlama, inşaat mühendisliği, altyapı mühendisliği, makine mühendisliği ve elektrik mühendisliği sınıfları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı "Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri Şartnamesi" esaslarıncaya proje bedeli belirlenir.
- Proje ücretinin hesabında sözleşme yılı yapı yaklaşık birim maliyetleri ve uygulama için seçilen eşdeğer ödül kazanan projenin inşaat alanı hesaba esas alınır. Hizmet alım esasları gereği, sonradan proje için ihtiyaç duyulacak tüm danışmanlıkların bedelleri proje bedeli içinde tanımlanacaktır ve idare tarafından diğer hizmet bedellerine eklenecektir.

Yarışma sonrası yapılacak olası bir hizmet alımı için kapalı alanlar 5D ve açık alanlar da 5. Sınıftan hesaplanarak hizmet yaklaşık bedeli hesaplanır. Açık alan ücret hesabına esas olan alan, yarışma alanının toplamından, kazanan projedeki yapıların (kapalı ve yarı açık) zemine oturduğu alan çıkarıldıktan sonra geriye kalan alandır.

Mesleki kontrollük hizmeti ücreti aynı sınıf oranlarıncaya, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri Şartnamesi esaslarına göre Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri üzerinden hesaplanır.

Gerekli görülmesi halinde jüri, TMMOB Mimarlar Odası Yarışmalar Yönetmeliği'nin 33/5. Maddesi uyarınca, yarışmanın sonucunda eşdeğer ödül kazanan projeler için tavsiyelerde bulunabilir ve ardından bu projelerin müellifleri ile görüşme yapmak isteyebilir.

Eşdeğer Ödüllerden Uygulanacak Olan Projeye Karar Verilmesi

Sonuçların açıklanmasını takiben şayet idare 3 eşdeğer ödül arasından uygulanacak projeye karar verilmesi sürecinde yenilikçi, katılımcı, demokratik ve şeffaf bir yöntem arayışında olursa, halka sunmak isteyeceği ödül grubu içerisindeki tasarımlara dair müelliflerinden belirli ve sınırlı ilave çizim, belge ve ek doküman ya da sunuş isteyebilecektir.

**BODRUM DEĞİRMENBURNU
TARİHİ YEL DEĞİRMENLERİ VE YAKIN ÇEVRESİ
FİKİR PROJESİ YARIŞMASI**

